

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Bakalářská práce

**Specifika sociálního a zdravotního pojištění u
zaměstnanců a OSVČ**

Jaroslava Řeháková

© 2024 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jaroslava Řeháková

Veřejná správa a regionální rozvoj – c.v. Litoměřice

Název práce

Specifika sociálního a zdravotního pojištění u zaměstnanců a OSVČ

Název anglicky

Specifics of Social and Health Insurance for Employees and Self-employed Persons

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je na základě analýzy sociálního a zdravotního pojištění vyhodnotit specifika pojištění u zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných z hlediska odvodů pojistného a výplaty dávek nemocenského a důchodového pojištění a navrhnout možná opatření související s danou problematikou.

Metodika

Teoretická část bakalářské práce bude zpracována na základě kompilace poznatků z odborné literatury, aktuálních právních předpisů a dalších relevantních zdrojů z oblasti sociálního a zdravotního pojištění v České republice se zaměřením na zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné.

Na základě provedené analýzy a konkrétních modelových výpočtů budou vyhodnocena specifika odvodu sociálního a zdravotního pojištění z hlediska zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných a následný nárok na dávky důchodového a nemocenského pojištění a jejich výši. Na základě syntézy získaných poznatků budou navržena možná opatření související s danou problematikou.

Doporučený rozsah práce

30-40 stran

Klíčová slova

sociální pojištění, zdravotní pojištění, zaměstnanec, OSVČ, pojistné, dávka, zaměstnavatel

Doporučené zdroje informací

ČERVINKA, Tomáš. Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady.

Nakladatelství ANAG, 2022. 176 s. ISBN 978-80-7554-360-8

HŮRKA, Petr a kol. Právo sociálního zabezpečení. Aleš Čeněk s.r.o., 2023. 348 s. ISBN 978-80-7380-912-6

KOLDINSKÁ, Kristina a LANG, Roman. Social Security Law in the Czech Republic. Kluwer Law International BV, 2019. 192 s. ISBN 978-94-035-1901-2

MEULEN, Ruud, ARTS, Wil, and MUFFELS, Ruud. Solidarity in Health and Social Care in Europe. Berlin:

Springer-Science + Business Media, B.V., 2013. 506 s. ISBN 978-90-481-5887-4.

TOMEŠ, Igor a kol. Sociální právo České republiky, Wolters Kluwer, 2016. 340 s. ISBN 978-80-7478-941-0

VYBÍHAL, Václav a PŘIB, Jan. Mzdové účetnictví 2023: praktický průvodce. Grada, 2023. 496 s. ISBN 978-80-271-3982-8

ŽENÍŠKOVÁ, Marta. Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady 2023. Nakladatelství ANAG, 2023. 192 s. ISBN 978-7554-385-1

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Gabriela Kukulová, MBA, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra obchodu a financí

Elektronicky schváleno dne 18. 10. 2023

prof. Ing. Luboš Smutka, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 3. 11. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 07. 01. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Specifika sociálního a zdravotního pojištění u zaměstnanců a OSVČ" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15.3.2024

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala své vedoucí bakalářské práce Ing. Gabriele Kukalové, MBA, Ph.D. za odborné vedení, za pomoc a cenné rady, které mi poskytla při zpracování této bakalářské práce.

Specifika sociálního a zdravotního pojištění u zaměstnanců a OSVČ

Abstrakt

Bakalářské práce se zabývá sociálním a zdravotním pojištěním u zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných. Porovnává specifika pojištění u obou skupin pojištěnců z hlediska odvodů pojistného a výplaty dávek nemocenského a důchodového pojištění.

Teoretická část bakalářské práce popisuje základní pojmy sociálního a zdravotního pojištění. Vychází z odborné literatury, aktuálních právních předpisů a dalších zdrojů z oblasti sociálního a zdravotního pojištění v České republice se zaměřením na zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné.

Analytická část bakalářské práce je zaměřena na konkrétní modelové výpočty. Jsou porovnávány odvody na sociální a zdravotní pojištění u zaměstnance a OSVČ. A následný nárok na dávky z důchodového a nemocenského pojištění a jejich výše u těchto modelových osob. Výpočty jsou prováděny pro tři příjmové skupiny, a to pro minimální, průměrnou a nadprůměrnou mzdu. Na základě syntézy získaných poznatků došlo k vyhodnocení získaných poznatků a k navržení možných opatření, vedoucích k optimálnímu nastavení podmínek pro obě skupiny pojištěnců.

Klíčová slova: sociální pojištění, zdravotní pojištění, zaměstnanec, OSVČ, pojistné, dávka, zaměstnavatel

Specifics of Social and Health Insurance for Employees and Self-employed Persons

Abstract

This bachelor thesis deals with social and health insurance of employees and self employed persons. It compares specifics of the insurance plans meant for both groups of policyholders concerning payroll tax and payments of health and pension insurance benefits.

The theoretical part of the bachelor thesis describes basic terms of social and health insurance. It is based on scientific literature, current legal documents and other sources from the area of social and health insurance in Czechia with focus on employees and self employed persons.

The analysis part of the bachelor thesis focuses on specific model calculations. The fees on social and health insurance of an employees and self employed persons and subsequent claim of pension and health insurance benefits and their amount on these illustrative persons are compared. Calculations are being conducted for three earning groups, which are minimal, average and above average wage. On basis of synthesis of findings, these findings are evaluated and possible measures are proposed, which would lead to optimal establishment of conditions for both groups of policyholders.

Keywords: social security, health insurance, employee, self employment, insurance fee, benefit, employer

Obsah

1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika	12
3 Teoretická východiska	16
3.1 Systém sociálního zabezpečení v České republice	16
3.2 Důchodové pojištění.....	17
3.2.1 Starobní důchod	18
3.2.2 Invalidní důchod	20
3.2.3 Vdovský a vdovecký důchod	21
3.3 Sociální pojištění	22
3.3.1 Sazba a výpočet sociálního pojištění	23
3.3.2 Platba a termíny odvodu pojistného, paušální daň	25
3.3.3 Slevy na pojistném.....	26
3.3.4 Sirotčí důchod	27
3.4 Nemocenské pojištění	28
3.4.1 Nemocenské.....	29
3.4.2 Peněžité pomoci v mateřství	30
3.4.3 Ošetřovné	31
3.4.4 Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství	32
3.4.5 Dávka otcovské poporodní péče (tzv. otcovská)	33
3.4.6 Dlouhodobé ošetřovné	33
3.4.7 Výpočet dávek nemocenského pojištění.....	34
3.5 Zdravotní pojištění	36
3.5.1 Platba a výpočet zdravotního pojištění	37
4 Analytická část	39
4.1 Sociální pojištění.....	39
4.1.1 Sociální pojištění zaměstnanců	39
4.1.2 Sociální pojištění OSVČ	40
4.2 Důchodové pojištění.....	41
4.2.1 Starobní důchod zaměstnanců	42
4.2.2 Starobní důchod OSVČ	43
4.3 Nemocenské pojištění	44
4.3.1 Nemocenské zaměstnanců	45
4.3.2 Nemocenské OSVČ	46
4.4 Peněžité pomoci v mateřství	48

4.4.1	Peněžítá pomoc v mateřství zaměstnanců.....	48
4.4.2	Peněžítá pomoc v mateřství OSVČ.....	50
4.5	Dávka otcovské poporodní péče.....	52
4.5.1	Dávka otcovské poporodní péče zaměstnanců.....	52
4.5.2	Dávka otcovské poporodní péče OSVČ.....	53
4.6	Dlouhodobé ošetřovné.....	54
4.6.1	Dlouhodobé ošetřovné zaměstnanců.....	55
4.6.2	Dlouhodobé ošetřovné OSVČ.....	56
4.7	Zdravotní pojištění	57
4.7.1	Zdravotní pojištění zaměstnanců	58
4.7.2	Zdravotní pojištění OSVČ	59
5	Výsledky a zhodnocení.....	61
5.1	Porovnání výše pojistného na sociální pojištění.....	61
5.2	Porovnání výše starobního důchodu.....	62
5.3	Porovnání výše nemocenské dávky.....	63
5.4	Porovnání výše peněžité pomoci v mateřství.....	64
5.5	Porovnání výše otcovské	65
5.6	Porovnání výše dlouhodobého ošetřovného	66
5.7	Porovnání výše zdravotního pojištění	67
6	Závěr.....	68
7	Seznam použitých zdrojů.....	70
8	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk	74
8.1	Seznam obrázků	74
8.2	Seznam tabulek.....	74
8.3	Seznam grafů.....	76
8.4	Seznam použitých zkratk.....	76

1 Úvod

System sociálního pojištění v České republice by měl poskytovat pomoc občanům v nenadálých i očekávaných sociálních událostech, v příznivých i nepříznivých životních situacích, kterou člověk nezvládá sám svými prostředky. Proto existuje povinný sociální systém, kterým se sám občan zajišťuje pro případ budoucí sociální události, nebo na principu solidarity těchto systémů zajišťuje někoho jiného nebo někdo jiný jeho.

Existují dva typy pojištění, sociální a zdravotní pojištění, obě tyto formy pojištění jsou upraveny zákonem a jsou povinné.

Sociální pojištění zahrnuje pojistné na nemocenské pojištění, pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Toto pojištění je financováno ze státního rozpočtu a odpovědným orgánem je Ministerstvo práce a sociálních věcí. Aby mohl systém sociálního pojištění fungovat je povinností každého zaměstnance, zaměstnavatele, osoby samostatně výdělečně činné a osoby účastny dobrovolného důchodového pojištění pravidelně odvádět pojistné na účet příslušné okresní správy sociálního zabezpečení a tyto příjmy jsou příjmem státního rozpočtu. Z nemocenského pojištění, při splnění určitých podmínek, vzniká nárok na nemocenské, peněžitou pomoc v mateřství, ošetřovné, dlouhodobé ošetřovné, dávku otcovské péče a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a v mateřství. Z důchodového pojištění, při splnění určitých podmínek, vzniká nárok na starobní důchod, invalidní důchod, vdovský a vdovecký důchod a sirotčí důchod. Tato práce se bude zabývat rozdíly mezi odvodem na sociální pojištění a nárokem na dávky z něho vypláceného u zaměstnance a OSVČ.

System zdravotní pojištění v České republice má dvě základní formy – veřejné zdravotní pojištění a komerční zdravotní pojištění. Tato práce se bude zabývat pouze povinným veřejným zdravotním pojištěním, které provádějí zdravotní pojišťovny a jehož garantem je stát. Každý občan s trvalým pobytem v ČR musí být ze zákona pojištěn u některé ze 7 zdravotních pojišťoven a musí platit pojistné, nebo za něj musí být placeno státem. Ze zdravotního pojištění je hrazena zdravotní péče. Tato práce bude řešit výši odvodů na zdravotní pojištění u zaměstnanců a OSVČ.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je na základě analýzy sociálního a zdravotního pojištění vyhodnotit specifika pojištění u zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných z hlediska odvodů pojistného a výplaty dávek nemocenského a důchodového pojištění a navrhnout možná opatření související s danou problematikou.

2.2 Metodika

Teoretická část bakalářské práce je vytvořena na základě kompilace poznatků z odborné literatury, aktuálních právních předpisů a dalších relevantních zdrojů z oblasti sociálního a zdravotního pojištění v České republice s primárním zaměřením na zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné. Důležité informace jsou čerpány také z internetových zdrojů Ministerstva práce a sociálních věcí, České správy sociálního zabezpečení, z webů zdravotních pojišťoven, Finanční správy a statistické údaje z portálu Českého statistického úřadu.

Pomocí analýzy získaných poznatků je provedeno vyhodnocení specifík a navržení možných doporučení pro optimálnější nastavení podmínek zdravotního a sociálního pojištění u daných skupin pojištěnců a to jak z hlediska odvodu pojistného na sociální a zdravotní pojištění, tak i z hlediska nároku a výše výplaty dávek z důchodového a nemocenského pojištění.

Teoretická část bakalářské práce se zabývá systémem sociálního zabezpečení v České republice, zejména pak důchodovým, nemocenským a zdravotním pojištěním. Definuje, kdo je plátcem pojistného a jejich povinnosti vůči pojišťovnám a způsob výpočtů odvodů na sociální a zdravotní pojištění. Popisuje jednotlivé dávky z důchodového a nemocenského pojištění a podmínky jejich uznání pro výplatu dávky pro zaměstnance a pro osoby samostatně výdělečně činné. Mezi dávky plynoucí z důchodového pojištění patří starobní důchod, invalidní důchod, vdovský a vdovecký důchod, sirotčí důchod. U nemocenského pojištění se práce věnuje dávkám vypláceným při dočasné pracovní neschopnosti - nemocenská, při ošetřovném, dlouhodobém ošetřovném, peněžitou pomoc v mateřství, dávku otcovské poporodní péče a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství.

Analytická část bakalářské práce je zaměřena na zhodnocení teoretických východisek z hlediska výše odvodů pojistného na sociální a zdravotní pojištění a z hlediska výše vyplácených dávek ze systému sociálního pojištění, a to z pohledu zaměstnance a OSVČ. Analýza je zpracována podle právního stavu platného pro rok 2023. Porovnání obou skupin pojištěnců je provedeno v rámci modelových příkladů, které jsou zaměřeny na výpočet odvodů na sociální a zdravotní pojištění a na výpočet starobního důchodu, nemocenské dávky, peněžité pomoci v mateřství, ošetřovného, dávky otcovské péče a dlouhodobého ošetřovného. Všechny výpočty a porovnání jsou provedeny pro zaměstnance a OSVČ na třech hladinách příjmu, na hladině minimální mzdy, průměrné mzdy a nadprůměrné mzdy. Pro rok 2023 je minimální mzda stanovena ve výši 17 300 Kč. Průměrnou mzdou je průměrná mzda za 1. pololetí roku 2023, která činí 42 249 Kč. A nadprůměrná mzda pro potřeby výpočtů a srovnání je stanovena na částku 120 000 Kč. Aby bylo možné provést porovnání mezi zaměstnancem a OSVČ, je potřeba stanovit vyměřovací základ OSVČ. Vyměřovací základ OSVČ činí nejméně 50 % daňového základu, rozdílu mezi příjmy ze samostatné výdělečné činnosti a výdaji vynaloženými na jejich dosažení. Minimální vyměřovací základ pro rok 2023 je 10 081 Kč. OSVČ s daňovým základem ve výši minimální mzdy, bude tedy odvádět pojistné z minimálního vyměřovacího základu. U průměrné mzdy pro OSVČ platí vyměřovací základ ve výši 50 % z částky 42 249 Kč, tj. 21 245 Kč. A u mzdy nadprůměrné je počítáno s vyměřovacím základem OSVČ ve výši 60 000 Kč.

V rámci sociálního pojištění je pozornost nejdříve věnována odvodům, které jsou z hrubé mzdy odváděny na účet ČSSZ. Zaměstnanci je na důchodové pojištění strženo a odvedeno prostřednictvím zaměstnavatele 6,5 % z hrubé mzdy, sám zaměstnavatel za zaměstnance odvádí na sociální pojištění celkem 24,8 % z hrubé mzdy. U OSVČ budeme předpokládat, že tato OSVČ je dobrovolně účastna nemocenského pojištění. Z vyměřovacího základu OSVČ, který činí nejméně 50 % z rozdílu mezi příjmy ze samostatné výdělečné činnosti a výdaji vynaloženými na jejich dosažení, bude odvedeno na účet ČSSZ 31,3 %.

Z dávek důchodového pojištění se analytická část zabývá výpočtem starobního důchodu. Pro nárok na starobní důchod u obou skupin pojištěnců je potřeba splnit dvě podmínky-dosáhnout stanoveného důchodového věku 65 let a získat potřebnou dobu důchodového

pojištění, která je stanovena na 35 let. Modelovým příkladem pro výpočet starobního důchodu je muž narozený 1. 6. 1959, který v roce 2023 dosáhne důchodového věku 65 let a pojistné na důchodové pojištění odváděl po dobu 45 let.

Metodika výpočtu výše starobního důchodu:

1. Výpočet výpočtového základu za využití redukčních hranic – do částky 17 743 Kč se započítává celých 100 % z vyměřovacího základu, při částce od 17 744 Kč do 161 296 Kč se započítává 26 % vyměřovacího základu a k částce nad 161 296 Kč se nepřihlíží.
2. Výpočet doby pojištění: počet let celkové doby pojištění * 1,5 %
3. Výpočet procentní výměry: výpočtový základ * doba pojištění / 100
4. Základní výměra pro rok 2023: 4 040 Kč
5. Starobní důchod: procentní výměra + základní výměra pro daný rok

Nemocenská dávka z nemocenského pojištění je počítána na modelovém příkladu zaměstnance a OSVČ, kteří jsou v dočasné pracovní neschopnosti trvající 80 dní. Nemocenská dávka je vyplácena až od 15. dne pracovní neschopnosti. Za prvních 14 dní náleží zaměstnanci náhrada mzdy od zaměstnavatele, OSVČ je bez příjmů.

Metodika výpočtu nemocenské dávky:

1. Výpočet neredukovaného denního vyměřovacího základu:
měsíční VZ * počet měsíců (zpravidla 12 kalendářních měsíců před měsícem ve kterém vznikla DPN) / 365 dnů
2. Redukce DVZ: do částky 1 345 Kč se DVZ redukuje na 90 %, nad částku 1 345 Kč do částky 2 017 Kč se DVZ redukuje na 60 %, částka od 2 017 Kč do 4 033 Kč se redukuje na 30 % a nad částku 4 033 Kč se nepřihlíží
3. Výpočet redukováného denního příjmu – nemocenské dávky: do 30. dne trvání DPN se počítá 60 % z DVZ * počet dnů (od 15. dne DPN, tj. 16 dnů). Od 31. do 60. dne trvání DPN se bere 66 % z DVZ * počet dnů trvání (30 dnů) a od 61. dne je 72 % z DVZ * počet dnů (20 dnů)

Další dávka, vyplácena z nemocenského pojištění je peněžité pomoc v mateřství. Dávka se poskytuje 28 týdnů, při narození jednoho dítěte a na PPM může maminka nastoupit 8 – 6 týdnů před očekávaným dnem porodu. Modelovým příkladem je žena – zaměstnankyně a

žena - OSVČ, které splňují podmínky nároku na peněžitou pomoc v mateřství a porodila jedno dítě v řádném termínu porodu.

Metodika výpočtu peněžitě pomoci v mateřství:

1. Výpočet neredukovaného denního vyměřovacího základu:
měsíční VZ * počet měsíců (zpravidla 12 kalendářních měsíců před měsícem ve kterém vznikla DPN)/ 365 dnů
2. Redukce DVZ: do částky 1 345 Kč se DVZ redukuje na 100 %, nad částku 1 345 Kč do částky 2 017 Kč se DVZ redukuje na 60 %, částka od 2 017 Kč do 4 033 Kč se redukuje na 30 % a nad částku 4 033 Kč se nepřihlíží
3. Výpočet denní PPM: 70 % z redukovaného denního vyměřovacího základu
4. PPM celkem: denní PPM * počet dní (196 dní)

Závěr analytické části je věnován odvodu na zdravotní pojištění. Za zaměstnance odvádí zdravotní pojištění zaměstnavatel, který z hrubé mzdy vypočítá 13,5 % a tuto částku odvede na účet zdravotní pojišťovny. Jednu třetinu vypočtené částky strhne zaměstnanci srážkou z platu a zbývající dvě třetiny uhradí zaměstnavatel sám, ze svých prostředků. OSVČ odvádí pojistné na zdravotní pojištění ve výši 13,5 % z vyměřovacího základu.

Na závěr bakalářské práce jsou pomocí grafického znázornění zhodnoceny jednotlivé výpočty pojistného na sociální a zdravotní pojištění a výpočty dávek z nemocenského a důchodového pojištění. Výsledky jsou mezi sebou porovnány a zhodnoceny výhody a nevýhody zaměstnanců a OSVČ. Následně jsou navržena možná doporučení a změny pro optimálnější a rovnější nastavení podmínek důchodového a nemocenského pojištění pro zkoumané skupiny pojištěnců.

3 Teoretická východiska

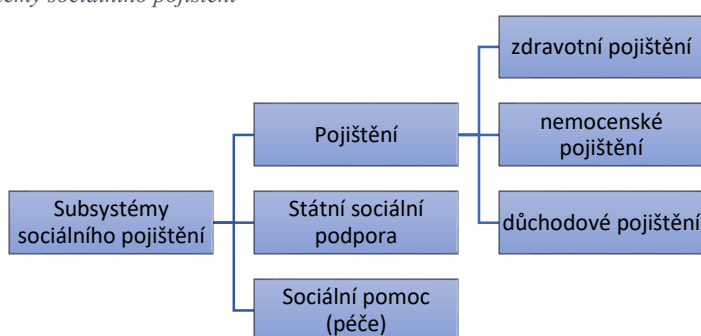
V životě člověka nastávají situace, které zásadním způsobem negativně, ale i pozitivně ovlivňují jeho ekonomickou i sociální situaci. Každopádně ekonomický a sociální dopad, resp. náklady spojené s touto novou situací se ve fiskální rovině u takové osoby, stejně jako u dalších spolu žijících osob, projevují negativně. Na jedné straně může jít skutečně o zvýšené náklady (např. narození dítěte), ale spíše se jedná o stav, kdy tato nová událost z časových nebo zdravotních důvodů dočasně nebo dlouhodobě omezí, sníží, nebo dokonce vyloučí možnost (schopnost) výdělečné činnosti dotčené osoby¹.

3.1 Systém sociálního zabezpečení v České republice

Sociální zabezpečení můžeme definovat jako soubor právních norem, institucí a vztahů, jejichž účelem je předcházet možným sociálním rizikům a odstraňovat nepříznivé následky, které vzniknou vlivem vymezených sociálních událostí a vytvářet tak příznivé podmínky pro všestranný sociální rozvoj člověka².

V rámci uspořádání zahrnuje sociální zabezpečení České republiky oblast pojištění, státní sociální podpory a sociální péče (pomoci)³.

Obrázek 1 Subsystémy sociálního pojištění

¹ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 19.

² GREGOROVÁ, Zdeňka, Milan GALVAS, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ a Jitka ČERNÁ. *Právo sociálního zabezpečení České republiky a Evropské unie*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. ISBN 978-80-210-8842-9, s. 28.

³ TOMEŠ, Igor. *Právo sociálního zabezpečení*. 2. vyd. Praha: Všehrd, 1998. ISBN 80-85305-39-9, s. 50.

V případě pojištění se jedná o obligatorní sociální systém, při němž na jedné straně stojí fyzická osoba, pojištěnec, který je povinně účasten tohoto systému z titulu svého občanství nebo výkonu určité výdělečné činnosti. Pojištěnec se povinně zajišťuje pro případ budoucí sociální události, která omezí jeho schopnost výdělečné činnosti. Na druhé straně stojí správce, nositel pojištění, resp. pojistného systému. Mezi těmito účastníky existuje vzájemně podmíněný právní vztah, který se vyznačuje vzájemností práv a povinností. Základní povinností pojištěnce je platit pojistné a právem je získat pojistné plnění – dávku, nebo službu v případě splnění zákonných předpokladů. Tomu odpovídajícím právem nositele je vyžadovat pojistné plnění a povinností je poskytnutí plnění – dávky nebo služby⁴.

U systému dávek státní sociální podpory a sociální péče neexistuje právní vztah mezi nositelem systému a oprávněnou fyzickou osobou. Fyzická osoba nemá povinnost placení pojistného a nárok na dávku vzniká přímo ze zákona při splnění určitých podmínek. Mezi dávky státní sociální podpory, která je upravena zákonem č. 117/1995Sb., o státní sociální podpoře, patří: přídavek na dítě, rodičovský příspěvek, příspěvek na bydlení, porodné a pohřebné. Garantem sociálního zabezpečení je stát, který stanovuje podmínky a vytváří jeho rámec.

3.2 Důchodové pojištění

Důchodový systém ČR je založen na povinném základním důchodovém pojištění podle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Dále na doplňkovém penzijním spoření podle zákona č. 427/2011 Sb., které od roku 2013 nahradilo penzijní připojištění se státním příspěvkem podle zákona č. 42/1994 Sb.⁵.

Hlavním účelem tohoto pojistného systému je zabezpečení fyzických osob v případech státem předpokládané sociální události, jako je stáří, invalidita a úmrtí živitele formou peněžních dávek. Nositelem řádného chodu systému důchodového pojištění, včetně zajištění jeho průběžného financování, je stát. Z hlediska financování lze český systém důchodového

⁴ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 27.

⁵ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Důchodové pojištění*. [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/duchodove-pojisteni>

pojištění charakterizovat jako systém průběžně financovaný (označován také jako systém PAYG = pay as you go), dávkově definovaný, jedná se o systém, který ke svému fungování vyžaduje vysokou míru jak mezigenerační, tak intragenerační solidarity⁶.

Dávky důchodového pojištění lze rozdělit na dvě skupiny. První skupinou jsou důchody originální (přímé), kdy podmínky nároku na dávku musela splnit osoba, které se důchod vyplácí. Druhou skupinou jsou důchody derivativní (odvozené), kdy podmínky splnila jedna osoba a dávka se vyplácí osobě jiné⁷.

Tabulka 1: Druhy důchodů

Originální (přímé) důchody		Derivativní (odvozené) důchody		
starobní	invalidní	vdovské	vdovecké	sirotčí

Zdroj: vlastní zpracování

3.2.1 Starobní důchod

Starobní důchod je určen jako zajištění pro případ stáří, kdy se postupně omezuje pracovní schopnost lidského organismu.

Pro nárok na starobní důchod je potřeba splnit dvě podmínky, je potřeba dosáhnout stanoveného důchodového věku a získat potřebnou dobu důchodového pojištění. Před dosažením důchodového věku lze přiznat tzv. předčasný starobní důchod s tím, že je třeba získat potřebnou dobu důchodového pojištění jako při řádném odchodu do starobního důchodu. Přiznání předčasného starobního důchodu je nevratné a vylučuje nárok na řádný starobní důchod. Doba, o kterou se odchází do důchodu dříve, výši důchodu sníží (dojde k tzv. krácení). Tato srážka (krácení) za odchod do předčasného starobního důchodu je trvalá⁸.

⁶ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 211.

⁷ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 218.

⁸ Česká správa sociálního zabezpečení. *Starobní důchod*. [online]. [cit. 2023-08-03]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/starobni-duchod>

Důchodový věk u pojištěnců narozených po roce 1971 činí 65 let. Tento důchodový věk je shodný pro ženy i muže. Pro pojištěnce narozené v období let 1936 až 1971 je důchodový věk stanoven v příloze k zákonu o důchodovém pojištění, přičemž u žen je zohledněna výchova dětí. Pro dříve narozené (tedy narozené před rokem 1936) ženy činí důchodový věk 57 let, případně méně, pokud vychovaly děti, u mužů činí 60 let. Potřebná doba pojištění v současné době činí 35 let a postupně bude prodlužována⁹.

Výše starobního důchodu se skládá ze dvou složek, a to ze základní výměry a z procentní výměry. Výše základní výměry důchodu je stanovena procentní sazbou z průměrné mzdy tj. 10 % průměrné mzdy.¹⁰ Základní výměra pro důchody přiznané v roce 2023 je 4 040 Kč. Výše procentní výměry starobního důchodu je u různých jedinců rozdílná a stanoví se na základě principu zásluhovosti v kombinaci s principem příjmové solidarity; kritériem je výše příspěvků do systému (resp. Vyměřovacích základů, z nichž jsou tyto příspěvky vypočteny) a celková délka doby pojištění¹¹.

Od 1. 1. 2023 je součástí starobního důchodu tzv. výchovné, jde o příspěvek ve výši 500 Kč měsíčně za každé vychované dítě, který náleží jednomu z rodičů, který o dítě pečoval v největším rozsahu¹².

Výše důchodů se každoročně valorizuje, a to za účelem zachování reálné hodnoty této dávky. Valorizace se provádí tak, že základní výměra důchodu se zvýší o pevnou částku, procentní výměra zvýší o příslušné procento svoji hodnoty. Hodnota valorizačního navýšení se každý rok mění, a to v závislosti na růstu indexu spotřebitelských cen a na tempu růstu průměrné mzdy¹³.

⁹ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 222.

¹⁰ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Starobní důchody*. [online]. [cit. 2023-12-10]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/starobni-duchody>

¹¹ ŠTANGOVÁ, Věra, LANG, Roman, *Právo sociálního zabezpečení v bodech s příklady*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-856-3, s. 97.

¹² HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 222.

¹³ ŠTANGOVÁ, Věra, LANG, Roman, *Právo sociálního zabezpečení v bodech s příklady*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-856-3, s. 99.

3.2.2 Invalidní důchod

Invalidita je stav, kdy vlivem nepříznivého zdravotního stavu poklesne znatelně (nejméně o 35 %) pracovní schopnost postiženého a jeho příjem je pak nahrazován formou dávek z důchodového pojištění, tzv. invalidní důchod.

Podmínky nároku na invalidní důchod stanoví zákon o důchodovém pojištění. Nárok na invalidní důchod vznikne pojištěnci, který ještě nedosáhl věku 65 let, a který zároveň splnil následující podmínky:

- a) stal se invalidním pro invaliditu prvního, druhého nebo třetího stupně a
- b) získal potřebnou dobu pojištění nebo jeho invalidita vznikla následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání¹⁴

Podle míry poklesu pracovní schopnosti rozlišujeme tři stupně invalidity:

Tabulka 2: *Stupně invalidity*

Invalidita prvního stupně	Pokles PN o 35 % až 49 %
Invalidita druhého stupně	Pokles PN o 50 % až o 69 %
Invalidita třetího stupně	Pokles PN o 70 % a více

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

Stupeň invalidity posuzuje lékař posudkové služby SSZ na základě lékařských prohlídek, a to zjišťovacích při žádosti o důchod, nebo kontrolních při jeho pobírání¹⁵.

Délka potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod je závislá na věku občana:

- u občanů ve věku nad 28 let činí potřebná doba pojištění 5 roků a zjišťuje se z posledních deseti roků před vznikem invalidity; u osoby starší 38 let dále platí, že nesplní-li podmínku 5 let pojištění v posledních 10 letech před vznikem invalidity,

¹⁴ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 223.

¹⁵ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 223.

považuje se podmínka za splněnou též, pokud v posledních 20 letech před vznikem invalidity získala 10 let pojištění

- u osob ve věku do 28 let je potřebná doba pojištění kratší, u osoby do 20 let činí méně než 1 rok, u osoby od 20 do 22 let alespoň 1 rok, u osoby od 22 do 24 let alespoň 2 roky, u osoby od 24 do 26 let alespoň 3 roky a u osoby od 26 do 28 let alespoň 4 roky¹⁶.

Nárok na invalidní důchod zaniká dnem, kdy poživatel důchodu dovrší věku 65 let. V tento den se invalidní důchod tzv. transformuje v důchod starobní a příjemce takového důchodu může požádat o „běžný starobní důchod“ s tím, že mu je dále vyplácen ten vyšší¹⁷.

Výše invalidního důchodu se skládá ze základní a procentní výměry. Výše základní výměry pro rok 2023 činí 4 040 Kč měsíčně. Výše procentní výměry invalidního důchodu se stanoví procentní sazbou z výpočtového základu za každý celý rok doby pojištění a dopočtené doby získané do dosažení důchodového věku, a to v závislosti na stupni invalidity¹⁸.

Tabulka 3: Procentní sazba výpočtového základu za každý celý kalendářní rok doby pojištění

0,5 %	U invalidního důchodu pro invaliditu prvního stupně
0,75 %	U invalidního důchodu pro invaliditu druhého stupně
1,5 %	U invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

3.2.3 Vdovský a vdovecký důchod

Vdovské a vdovecké důchody se poskytují ovdovělým osobám z českého důchodového systému, dle zákona o důchodovém pojištění.

¹⁶ Česká správa sociálního zabezpečení. *Invalidní důchod*. [online]. [cit. 2023-08-25]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/invalidni-duchod>

¹⁷ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 224.

¹⁸ Česká správa sociálního zabezpečení. *Invalidní důchod podrobně*. [online]. [cit. 2023-08-25]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/invalidni-duchody-podrobne>

Vdova/vdovec má nárok na vdovský/vdovecký důchod po zemřelé osobě (po manželovi nebo manželce), která pobírala starobní nebo invalidní důchod nebo pokud ještě nebyla příjemcem důchodu, splnila ke dni úmrtí podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na důchod (invalidní nebo starobní). Získání potřebné doby pojištění se nevyžaduje pouze tehdy, když manžel či manželka zemřel/a následkem pracovního úrazu¹⁹.

Výše základní výměry vdovského a vdoveckého důchodu činí 10 % průměrné mzdy měsíčně, výše procentní výměry činí 50 % procentní výměry starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, na který měl nebo by měl nárok manžel (manželka) v době smrti²⁰.

3.3 Sociální pojištění

Sociální pojištění patří mezi pojištění, které je stanoveno zákonem. Právní úpravu řeší především zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů. Je založeno na pravidelném placení pojistného prostřednictvím okresních správ sociálního zabezpečení a je významným příjmem státního rozpočtu. Povinnost platit pojistné mají zaměstnavatelé, zaměstnanci, kteří jsou účastni nemocenského pojištění, osoby samostatně výdělečně činné a lidé, kteří se dobrovolně důchodově pojistili²¹.

V České republice hradí za zaměstnance povinné pojistné jejich zaměstnavatel. Zaměstnanec, jako poplatník pojistného, nemá ve vztahu k placení pojistného žádné povinnosti, tyto povinnosti za něho plní zaměstnavatel – srazí mu ze mzdy (odměny) pojistné, které odvede. Případné neplacení pojistného ze strany zaměstnavatele nejde k újmě konkrétního zaměstnance, není tím dotčena jeho účast na pojištění a případné poskytování dávky nemocenského a důchodového pojištění²².

¹⁹ Česká správa sociálního zabezpečení. *Vdovský vdovecký důchod*. [online]. [cit. 2023-08-25]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/vdovsky-vdovecky-duchod>

²⁰ Zákon č. 155/1995 Sb., zákon o důchodovém pojištění, § 51

²¹ Česká správa sociálního zabezpečení. *Obecné informace*. [online]. [cit. 2023-07-06]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/platba-pojistneho-obecne-informace>

²² MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Sociální pojištění v roce 2023*. [online]. [cit. 2023-07-07]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/socialni-pojisteni>

Pojistné na sociální pojištění zahrnuje platby na:

- nemocenské pojištění,
- důchodové pojištění,
- příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.

3.3.1 Sazba a výpočet sociálního pojištění

Výše pojistného se stanoví procentní sazbou z vyměřovacího základu za rozhodné období. Rozhodným obdobím je období, z něhož se zjišťuje vyměřovací základ. Rozhodným obdobím v případě zaměstnanců a zaměstnavatelů je kalendářní měsíc, za který se pojistné platí. U OSVČ je rozhodným obdobím kalendářní rok, neboť v tomto období OSVČ spolehlivě zjistí své příjmy, výdaje, daňový základ a je schopna stanovit vyměřovací základ²³.

Vyměřovacím základem zaměstnance je úhrn příjmů, které jsou předmětem daně z příjmů²⁴. Do vyměřovacího základu zaměstnance nezahrnujeme: náhradu škody dle zákoníku práce, odstupné, odchodné a odbytné, věrnostní přídavek horníků, plnění, které bylo poskytnuto poživateli starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně po uplynutí jednoho roku ode dne skončení zaměstnání a jednorázová sociální výpomoc poskytnutá k překlenutí mimořádně obtížných poměrů²⁵.

Pro placení pojistného na sociální zabezpečení existuje strop, který se nazývá maximální vyměřovací základ²⁶. Maximální vyměřovací základ u zaměstnance je tvořen součtem měsíčních vyměřovacích základů za daný kalendářní rok a je ve výši 48násobku průměrné mzdy, pro rok 2023 tedy 1 935 552 Kč. Z částky přesahující maximální vyměřovací základ se již pojistné neodvádí.

²³ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 237.

²⁴ VYBÍHAL, Václav a PŘIB, Jan. *Mzdové účetnictví 2023: praktický průvodce*. Praha: Grada, 2023. ISBN 978-80-271-3982-8. s.178

²⁵ Česká správa sociálního zabezpečení. *Výpočet pojistného*. [online]. [cit. 2023-07-07]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/vypocet-pojistneho>

²⁶ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 236.

Vyměřovacím základem pro pojistné na důchodové pojištění OSVČ je částka, kterou si tato OSVČ určí a uvede na předepsaném tiskopisu „Přehled o příjmech a výdajích“, ne však méně než tzv. vypočtený vyměřovací základ, tj. 50 % z daňového základu²⁷. Daňovým základem se pro účely tohoto zákona rozumí dílčí základ daně z příjmů ze samostatné činnosti podle zákona o daních z příjmů, které jsou nebo by byly, pokud by podléhaly zdanění v ČR, předmětem daně z příjmu fyzických osob. U osob, které nejsou povinny podávat daňové přiznání, je vyměřovacím základem 50 % z příjmů po odečtení výdajů²⁸.

Je-li vypočtený měsíční vyměřovací základ nižší než minimální měsíční vyměřovací základ, je měsíčním vyměřovacím základem tento minimální vyměřovací základ²⁹. Minimální měsíční vyměřovací základ pro hlavní činnost činí 25 % průměrné mzdy, pro rok 2023 je minimální vyměřovací základ 10 081 Kč a minimální měsíční záloha na pojistné je 29,2 % (důchodové pojištění 28 % a pojistné na státní politiku zaměstnanosti 1,2 %) z částky 10 081 Kč, tj. 2 944 Kč. Minimální měsíční vyměřovací základ pro vedlejší činnost činí nejméně 10 % průměrné mzdy, pro rok 2023 je minimální vyměřovací základ 4 033 Kč a minimální měsíční záloha na pojistné je 1 178 Kč.

OSVČ se dělí na OSVČ vykonávající hlavní výdělečnou činnost a na OSVČ vykonávající vedlejší samostatnou výdělečnou činnost. Tyto dvě skupiny mají rozdílné podmínky pro účast na důchodové pojištění a mají rozdílnou minimální výši ročního i měsíčního vyměřovacího základu³⁰.

I u OSVČ existuje maximální vyměřovací základ, který je stejný jako u zaměstnanců, tj. 48násobek průměrné mzdy.

²⁷ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 236

²⁸ Česká správa sociálního zabezpečení. *Stanovení výše pojistného*. [online]. [cit. 2023-07-07]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/osvc-duchodove-pojisteni-stanoveni-vyse-pojistneho>

²⁹ ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady 2023*. Olomouc: ANAG, 2023. ISBN 978-80-7554-385-1. s. 96

³⁰ ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady 2023*. Olomouc: ANAG, 2023. ISBN 978-80-7554-385-1. s. 34

Tabulka 4: Přehled sazby pojistného z vyměřovacího základu

	Zaměstnanec	Zaměstnavatel	OSVČ	Osoby dobrovolně účastny DP	Zahraniční zaměstnanci
Důchodové	6,5 %	21,5 %	28 %	28 %	
Nemocenské		2,1 %	2,1 % (dobrovolné)		2,1 % (dobrovolné)
Státní politika zaměstnanosti		1,2 %	1,2 %		
Celkem	6,5 %	24,8 %	29,2 % (31,3 %)	8 %	2,1 %

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

3.3.2 Platba a termíny odvodu pojistného, paušální daň

Zaměstnavatel odvádí pojistné na účet Okresní správy sociálního zabezpečení, vždy za kalendářní měsíc, a to v době splatnosti od 1. do 20. dne následujícího kalendářního měsíce. Zároveň je zaměstnavatel povinen předložit na OSSZ přehled o výši stanoveného vyměřovacího základu a o výši pojistného.

OSVČ platí sociální pojištění zálohově, každý měsíc je záloha na pojistné na důchodové pojištění a na dobrovolné nemocenské pojištění splatná od prvního do posledního dne tohoto měsíce. Minimální výše zálohy na pojistné na důchodové pojištění u OSVČ podnikající na hlavní činnost v roce 2023 činí 2 944 Kč, u OSVČ podnikající na vedlejší činnost je minimální záloha 1 178 Kč.

Od 1. 1. 2021 vznikl režim paušální daně. Paušální režim znamená společný výběr daně z příjmů, pojistného na důchodové pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na zdravotní pojištění v paušální záloze. Paušální režim upravují předpisy daňové, paušální zálohy platí OSVČ podle zákona o daních z příjmů finančnímu úřadu³¹. Od 1. 1. 2023 došlo k rozšíření paušální daně a nově se zavádí tři paušální pásma, která mají rozdílné měsíční zálohy. První pásmo se týká všech OSVČ s ročními příjmy do 1 mil. Kč,

³¹ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Sociální pojištění v roce 2023*. [online]. [cit. 2023-07-07]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/socialni-pojisteni>

dále OSVČ s příjmy do 2 mil. Kč s uplatnitelným 80% výdajovým paušálem a OSVČ s ročními příjmy do 1,5 mil. Kč s uplatnitelným 60% či 80% výdajovým paušálem. Druhé pásmo je určeno zejména pro OSVČ s ročními příjmy do 1,5 mil. Kč, které se z důvodu 40% výdajového paušálu nevešly do prvního pásma, a také pro OSVČ s příjmy do 2 mil. Kč s uplatnitelným 60% výdajovým paušálem. Třetí pásmo je pak určeno pro ostatní OSVČ s ročními příjmy do 2 mil. Kč, které se kvůli uplatnitelnému 40% výdajovému paušálu nevešly do nižšího pásma³².

Tabulka 5: Výše měsíční zálohy na paušální daň

	Celková paušální platba	Daň z příjmů	Pojistné a důchodové pojištění	Pojistné na zdravotní pojištění
I. pásmo	6 208 Kč	100 Kč	3 386 Kč	2 722 Kč
II. pásmo	16 000 Kč	4 963 Kč	7 446 Kč	3 591 Kč
III. pásmo	26 000 Kč	9 320 Kč	11 388 Kč	5 292 Kč

Zdroj: MFČR, zpracování vlastní

Pokud není pojistné uhrazeno včas nebo ve správné výši, je plátce povinen uhradit penále a vzniklý dluh je vyčíslen platebním výměrem či výkazem nedoplatků, který je exekučním titulem. Jestliže není dluh ani přesto uhrazen, OSSZ následně přistoupí k vymáhání této pohledávky cestou správní exekuce (typicky příkázáním pohledávky z účtu u poskytovatele platebních služeb či srážkami ze mzdy, nebo předáním návrhu na výkon rozhodnutí soudnímu exekutorovi)³³.

3.3.3 Slevy na pojistném

Od 1. 2. 2023 nabývá účinnosti zákon č. 216/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, na jehož základě může zaměstnavatel za vyjmenovaný okruh zaměstnanců a při splnění

³² MINISTERSTVO FINANCÍ. *K paušální dani se nově přihlásíte i s příjmy do 2 milionů, oznámení podáte na finančním úřadě, poštou i elektronicky do 10. ledna.* [online]. [cit. 2023-07-07]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2023/k-pausalni-dani-se-nove-prihlasite-i-s-p-49902>

³³ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 238.

zákonem stanovených podmínek (§ 7a až § 7c zákona 589/1992 Sb.) uplatnit slevu na pojistném za kalendářní měsíc³⁴.

Jedná se o zaměstnance, kterým je víc než 55 let, pečují o děti mladší 10 let, jsou osobou se zdravotním pojištěním, jsou mladší 21 let, připravují se na budoucí povolání studiem nebo nastoupili jako uchazeči o zaměstnání na rekvalifikaci, a to ve výši 5 % z úhrnu vyměřovacích základů těchto zaměstnanců. Podmínkou nároku na slevu na pojistném je (kromě zaměstnanců mladších 21 let), že se zaměstnancem bude sjednána kratší pracovní nebo služební doba, s rozsahem nejméně 8 hodin a nejvíce 30 hodin týdně. Cílem této slevy je zatraktivnění částečných úvazku pro zaměstnavatele³⁵.

3.3.4 Sirotčí důchod

Nezaopatřené dítě, má nárok na sirotčí důchod po zemřelém rodiči (osvojiteli), který pobíral starobní nebo invalidní důchod anebo zemřel následkem pracovního úrazu. Za nezaopatřené dítě se pro tyto účely považuje dítě do skončení povinné školní docházky a poté nejdéle do 26 let, jestliže se soustavně připravuje na budoucí povolání, nebo se nemůže připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost ze zdravotních důvodů³⁶. U zemřelé osoby se pro splnění nároku na sirotčí důchod zkoumá splnění stejných podmínek, jako v případě vdovského či vdoveckého důchodu s tím rozdílem, že pro získání nároku na sirotčí důchod postačí, aby zemřelý ke dni smrti získal v rozhodném období alespoň polovinu potřebné doby pro nárok na invalidní důchod, popřípadě alespoň jeden rok nebo dva roky výhradně příspěvkových dob účasti na pojištění, tj. bez přihlídnutí k náhradním dobám³⁷.

³⁴ Česká správa sociálního zabezpečení. *Sleva na pojistném*. [online]. [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/slevy-na-pojistnem>

³⁵ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 238.

³⁶ Česká správa sociálního zabezpečení. *Sirotčí důchod*. [online]. [cit. 2023-08-25]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/sirotci-duchod>

³⁷ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 225.

Výše procentní výměry sirotčího důchodu činí 40 % procentní výměry starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu III. stupně, na který měl nebo by měl nárok zemřelý v době smrti. Výše základní výměry sirotčího důchodu v roce 2023 činí 4 040 Kč měsíčně³⁸.

3.4 Nemocenské pojištění

Smyslem nemocenského pojištění je reakce na krátkodobé sociální události spočívající v pracovní neschopnosti, těhotenství, mateřství a rodičovství.³⁹ Systém nemocenského pojištění je určen pro výdělečně činné osoby, které při ztrátě příjmu v případech tzv. krátkodobých sociálních událostí (dočasné pracovní neschopnosti z důvodu nemoci nebo úrazu či karantény, ošetřování člena rodiny, těhotenství a mateřství, péče o dítě) zabezpečuje peněžitými dávkami nemocenského pojištění⁴⁰.

Od 1. ledna 2009 je nemocenské pojištění upraveno zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Pojistné na nemocenské pojištění je upraveno zákonem č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon o nemocenském pojištění rozděluje okruh potenciálních účastníků nemocenského pojištění na dvě skupiny – zaměstnance a OSVČ, pro které stanoví diametrální odlišné podmínky účasti, ale i požadavky pro vznik nároku na jednotlivé dávky. Nastavení nemocenského pojištění sleduje zejména zajištění povinně účastných zaměstnanců, zatímco osobám v postavení OSVČ je ponechána svoboda rozhodnutí o účasti na pojištění a s ní spojená tíže případných důsledků provedení této volby⁴¹. Zaměstnanci jsou povinně účastni nemocenského pojištění, OSVČ pouze dobrovolně.

³⁸ Česká správa sociálního zabezpečení. *Pozůstalostní důchod*. [online]. [cit. 2023-08-25]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/pozustalostni-duchody-podrobne>

³⁹ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 28.

⁴⁰ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Nemocenské pojištění v roce 2023*. [online]. [cit. 2023-8-28]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/nemocenske-pojisteni>

⁴¹ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 168.

Z nemocenského pojištění se poskytuje 6 peněžitých dávek, které vyplácí okresní správa sociálního zabezpečení a hradí se ze státního rozpočtu (z příjmů z pojistného):

- Nemocenské
- Peněžitá pomoc v mateřství
- Ošetřovné
- Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a v mateřství
- Dávka otcovské poporodní péče (tzv. otcovská)
- Dlouhodobé ošetřovné

Při souběhu nároků na tutéž dávku z více zaměstnání zakládající účast na nemocenském pojištění se poskytne ze všech zaměstnání pouze jedna dávka, která se vypočte z příjmů dosažených ve všech těchto zaměstnáních⁴².

Nárok na dávku vzniká, jestliže podmínky byly splněny v době pojištění nebo v době, kdy trvá ochranná lhůta (zpravidla 7 kalendářních dnů ode dne zániku pojištění) v tom dnu, v němž vznikla sociální událost. Pro jednotlivé dávky jsou stanoveny další podmínky nároku na dávku. Ovšem ne každá z dávek náleží všem skupinám osob, které jsou účastny nemocenského pojištění⁴³.

3.4.1 Nemocenské

Dávky nemocenského pojištění nahrazují ušlý příjem v době přerušování výdělečné činnosti z důvodu nemoci, úrazu nebo nařízené karantény. Nemocenské je poskytováno pojištěncům podle pravidel uvedených v ustanoveních § 23–31 zákona o nemocenském pojištění, pokud za uvedených podmínek trvá jedna ze dvou sociálních událostí:

1. Dočasná pracovní neschopnost, upravená z hlediska vymezení pojmu, vzniku (uznávání), trvání, ukončování i obsahu právních vztahů mezi zúčastněnými subjekty, zejména v ustanoveních § 55-68 zákona o nemocenském pojištění,

⁴² MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Nemocenské pojištění v roce 2023*. [online]. [cit. 2023-8-28]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/nemocenske-pojisteni>

⁴³ ŠTANGOVÁ, Věra, LANG, Roman, *Právo sociálního zabezpečení v bodech s příklady*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-856-3, s. 63.

2. Karanténa, regulována věcně zejména ve zvláštním předpisu, tj. v zákoně o ochraně veřejného zdraví⁴⁴

Zaměstnanec, který je uznán ošetřujícím lékařem dočasně práce neschopným, má nárok na nemocenské od 15. kalendářního dne trvání jeho dočasné pracovní neschopnosti do jejího konce, maximálně však 380 kalendářních dnů, které se počítají od vzniku dočasné pracovní neschopnosti (včetně zápočtu předchozí doby trvání dočasné pracovní neschopnosti). Po dobu prvních 14 kalendářních dnů je zaměstnanci, který je v pracovním vztahu zakládající účast na nemocenském pojištění, vyplácena náhrada mzdy. Náhrada mzdy náleží pouze za pracovní dny, a to od 1. pracovního dne⁴⁵.

Nárok na nemocenské má OSVČ, která byla uznána dočasně práce neschopnou, nebo které byla nařízena karanténa, trvá-li dočasná pracovní neschopnost nebo karanténa déle než 14 kalendářních dní a OSVČ je dobrovolně účastna nemocenského pojištění aspoň po dobu tří měsíců bezprostředně předcházejících dni vzniku dočasné pracovní neschopnosti (karantény).

3.4.2 Peněžité pomoci v mateřství

Peněžité pomoci v mateřství je dávka, která zajišťuje pojištěnce (zejména ženy) v době těhotenství a při péči o dítě po porodu nebo po převzetí do péče. Za základní sociální události kryté předmětnou dávkou je možné označit pozdní těhotenství pojištěnky (obecně v době od počátku 8. týdne před porodem) a její následnou péči o narozené dítě (obecně a zjednodušeně do konce 22. týdne po porodu), jež brání pojištěnce ve výkonu pojištěné činnosti⁴⁶.

Peněžité pomoci v mateřství kryje také další sociální události, například případy péče o dítě převzaté do péče, nebo případy, kdy otec pečuje o dítě, jehož matka zemřela či není ze zdravotních důvodů schopné péče o dítě.

⁴⁴ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 183.

⁴⁵ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Nemocenské pojištění v roce 2023*. [online]. [cit. 2023-8-28]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/nemocenske-pojisteni>

⁴⁶ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 195.

Základní podmínkou nároku na tuto dávku jsou: V den, od něhož je dávka přiznávána, musí trvat účast na nemocenském pojištění nebo ochranná lhůta a v posledních dvou letech před tímto dnem musí trvat účast na nemocenském pojištění po dobu aspoň 270 dnů. U OSVČ je další podmínkou nároku na peněžitou pomoc v mateřství účast na nemocenské pojištění jako OSVČ po dobu aspoň 180 kalendářních dnů v posledním roce přede dnem počátku podpůrní doby⁴⁷.

Ochranná lhůta u žen, jejichž pojištěné zaměstnání skončilo v době těhotenství, činí tolik kalendářních dnů, kolik činilo toto jejich poslední zaměstnání, maximálně však 180 kalendářních dnů.

Kromě prvních 6 týdnů po porodu, kdy peněžité pomoci v mateřství náleží výhradně matce, má na dávku nárok i otec dítěte nebo manžel ženy, která dítě porodila. Otec musí splňovat podmínky pojištění pro přiznání dávky a musí s matkou uzavřít písemnou dohodu, že o dítě bude pečovat. Nastoupit na mateřskou může na dobu nejméně 7 dní po sobě jdoucích a poskytuje se mu nejdéle 22 týdnů (do této doby se započítává i doba, po kterou dávka náležela matce, kromě prvních 6 týdnů po porodu).

3.4.3 Ošetřovné

Ošetřovné náleží za podmínek zakotvených v ustanoveních § 39-41 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanci, který nemůže vykonávat práci z důvodu ošetřování dítěte nebo jiné fyzické osoby či z důvodu péče o zdravé dítě ve vymezených případech⁴⁸.

Na ošetřovné má nárok zaměstnanec, který nemůže pracovat z důvodu, že musí ošetřovat dítě mladší 10 let nebo jinou fyzickou osobu, jejíž zdravotní stav z důvodu nemoci nebo úrazu vyžaduje nezbytně ošetřování jinou fyzickou osobou, nebo ženy, která porodila, jestliže její stav v době bezprostředně po porodu vyžaduje nezbytně ošetřování jinou osobou nebo pečovat o zdravé dítě mladší 10 let z důvodu uzavření školského nebo dětského

⁴⁷ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Nemocenské pojištění v roce 2023*. [online]. [cit. 2023-8-28]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/nemocenske-pojisteni>

⁴⁸ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 188.

zařízení nebo byla dítěti nařízena karanténa, nebo osoba, která o dítě jinak pečuje, sama onemocněla⁴⁹.

Podmínkou nároku na ošetrovné je, že zaměstnanec je účasten nemocenského pojištění a že ošetřovaná osoba žije se zaměstnancem v jedné domácnosti. To neplatí v případě ošetřování nebo péče o příbuzného v linii přímé a sourozence zaměstnance nebo ošetřování manžela (manželky) zaměstnance, registrovaného partnera (registrované partnerky) zaměstnance, rodičů manžela (manželky) nebo registrovaného partnera (registrované partnerky) zaměstnance.

OSVČ, která se dobrovolně přihlásila k nemocenskému pojištění, nárok na ošetrovné nemá⁵⁰.

Ošetrovné může být pojištěnci vypláceno nejdéle 9 kalendářních dnů, nebo 16 kalendářních dnů, jde-li o osamělého zaměstnance ve smyslu ustanovení § 40 odst. 7 zákona o nemocenském pojištění, který má v trvalé péči alespoň jedno dítě ve věku do 16 let, které neukončilo povinnou školní docházku (je přitom nerozhodné, zda se ošetřování či péče týká tohoto dítěte nebo jiné osoby)⁵¹.

3.4.4 Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství

Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství je dávka poskytovaná ženám, které byly kvůli těhotenství či mateřství (do 9. měsíce po porodu) převedeny na jinou práci a v souvislosti s tímto převedením došlo k poklesu jejich započitatelného příjmu⁵².

Z hlediska své právní konstrukce má vyrovňovací příspěvek dvě výrazná specifika, je jedinou dávkou, která náleží pojištěnci souběžně s výkonem práce a dosahováním

⁴⁹ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Nemocenské pojištění v roce 2023*. [online]. [cit. 2023-8-29]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/nemocenske-pojisteni>

⁵⁰ Česká správa sociálního zabezpečení. *O jaké nemocenské pojištění se zajímáte?*. [online]. [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/osetrovne>

⁵¹ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 189.

⁵² Česká správa sociálního zabezpečení. *O jaké nemocenské pojištění se zajímáte?*. [online]. [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/vyrovnavaci-prispevek-v-tehotenstvi-a-materstvi>

započítatelného příjmu a cílí výhradně na pojištěnky (ženy) v postavení zaměstnankyň. Nárok na vyrovnávací příspěvek proto nemůže vzniknout pojištěné OSVČ⁵³.

3.4.5 Dávka otcovské poporodní péče (tzv. otcovská)

Dávka otcovské poporodní péče cílí zejména na podporu a motivaci otců k zapojení do péče o novorozené dítě, případně o dítě převzaté do péče, na posílení vazby mezi dítětem a jeho oběma rodiči v raných týdnech života dítěte a na kompenzaci ucházejícího příjmu otce z důvodu péče o dítě a matku⁵⁴.

Základní podmínkou nároku na dávku je účast na nemocenském pojištění, tj. např. trvání zaměstnání, které založilo účast na pojištění v době nástupu na tuto dávku. U OSVČ musí být pro nárok na otcovskou splněna podmínka dobrovolné účasti na nemocenském pojištění OSVČ aspoň po dobu 3 měsíců bezprostředně předcházejících dni nástupu na otcovskou. Otec dítěte musí být zapsán v jeho rodném listě⁵⁵.

Podpůrní doba (tj. doba výplaty dávky) činí u otcovské maximálně 2 týdny bez možnosti přerušení a začíná dnem nástupu na otcovskou. Pro volno v zaměstnání využijí otcové novou překážku v práci, a to otcovskou dovolenou (§ 195a zákoníku práce)⁵⁶.

3.4.6 Dlouhodobé ošetřovné

Dlouhodobou péčí se podle ustanovení § 72a zákona o nemocenském pojištění rozumí poskytování celodenní péče ošetřované osobě spočívající v každodenním ošetřování, provádění opatření spojených se zajištěním léčebného režimu stanoveného poskytovatelem zdravotních služeb nebo pomoci při péči o vlastní osobu⁵⁷.

⁵³ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 201.

⁵⁴ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 199.

⁵⁵ Česká správa sociálního zabezpečení. *O jaké nemocenské pojištění se zajímáte?*. [online]. [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/otcovska>

⁵⁶ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Nemocenské pojištění v roce 2023*. [online]. [cit. 2023-8-29]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/nemocenske-pojisteni>

⁵⁷ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 193.

Aby mohla být dávka ošetřující osobě vyplacena, je základní podmínkou její účast na nemocenském pojištění. Před začátkem čerpání dávky musí trvat účast na nemocenském pojištění u zaměstnance alespoň po dobu 90 kalendářních dnů v posledních 4 měsících. U OSVČ musí být pro nárok na dávku splněna podmínka dobrovolné účasti na nemocenském pojištění alespoň po dobu 3 měsíců bezprostředně předcházejících dni nástupu na dlouhodobé ošetřovné. OSVČ nesmí v době pobírání této dávky vykonávat osobně samostatně výdělečnou činnost. Současně musí být u ošetřované osoby splněna podmínka hospitalizace, která trvala minimálně 4 po sobě jdoucí kalendářní dny, a předpokladu, že zdravotní stav ošetřované osoby po propuštění z hospitalizace do domácího prostředí bude nezbytně vyžadovat poskytování dlouhodobé péče po dobu dalších alespoň 30 dnů⁵⁸.

Ošetřovaná osoba musí udělit souhlas s poskytováním dlouhodobé péče ošetřující osobě. Podpůrčí doba činí maximálně 90 kalendářních dnů. Doba těchto 90 dnů se neprodlužuje ani z důvodu hospitalizace ošetřované osoby v průběhu podpůrčí doby⁵⁹.

3.4.7 Výpočet dávek nemocenského pojištění

Dávky nemocenského pojištění se u zaměstnance stanoví z denního vyměřovacího základu, a to tak, že se vyměřovací základ pro odvod pojistného, tj. započitatelný příjem zjištěný z rozhodného období, vydělí počtem kalendářních dnů připadajících na rozhodné období, které se sníží o tzv. vyloučené dny dle § 18 zákona o nemocenském pojištění. Je to tedy průměrný denní příjem za rozhodné období zpravidla 12 kalendářních měsíců před měsícem, ve kterém vznikla sociální událost. Příjmy (vyměřovací základy) v tomto období se sečtou, vydělí se počtem kalendářních dnů a získaná částka tvoří denní vyměřovací základ⁶⁰. Denní vyměřovací základ se následně pro účely výpočtu dávek upravuje pomocí 3 redukčních hranic, které pro daný kalendářní rok v návaznosti na vývoj průměrné měsíční mzdy v České republice vyhláší sdělením MPSV⁶¹.

⁵⁸ Česká správa sociálního zabezpečení. *O jaké nemocenské pojištění se zajímáte?*. [online]. [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/dlouhodobě-osetrovne>

⁵⁹ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Nemocenské pojištění v roce 2023*. [online]. [cit. 2023-8-29]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/nemocenske-pojisteni>

⁶⁰ ŠTANGOVÁ, Věra, LANG, Roman, *Právo sociálního zabezpečení v bodech s příklady*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-856-3, s. 67.

⁶¹ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 182.

Redukční hranice k 1. 1. 2023 činí:

1. Redukční hranice 1 345 Kč
2. Redukční hranice 2 017 Kč
3. Redukční hranice 4 033 Kč⁶²

Redukce se provede tak, že:

- Do první redukční hranice se u nemocenského, ošetrovného a dlouhodobého ošetrovného započte 90 % denního vyměřovacího základu a u peněžité pomoci v mateřství, otcovské a vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství se započte 100 % denního vyměřovacího základu
- Z části denního vyměřovacího základu mezi první a druhou redukční hranicí se započte 60 %
- Z části mezi druhou a třetí redukční hranicí se započte 30 %
- K části nad třetí redukční hranicí se nepřihlédne⁶³

Tabulka 6: Procentní sazby pro dávky z nemocenského pojištění

Výše nemocenského z redukovaného denního vyměřovacího základu	
Od 15. do 30. dne trvání dočasné pracovní neschopnosti	60 %
Od 31. do 60. dne trvání dočasné pracovní neschopnosti	66 %
Od 61. dne trvání dočasné pracovní neschopnosti	72 %
Výše ošetrovného z redukovaného vyměřovacího základu	
Výše dlouhodobého ošetrovného z redukovaného DVZ	60 %
Výše peněžité pomoci v mateřství z redukovaného DVZ	70 %
Výše otcovské z redukovaného DVZ	70 %

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

Smyslem stanovené redukce je jednak „zastropování“ maximální možné výše dávek (bere se v potaz pouze příjem ve výši do třetí redukční hranice), ale také aplikace zmíněné příjmové solidarity – uvedené nastavení procentního zápočtu příjmu v jednotlivých

⁶² Česká správa sociálního zabezpečení. *Podrobné informace o nemocenském*. [online]. [cit. 2023-10-15]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/podrobne-informace-o-nemocenskem>

⁶³ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Výpočet dávek nemocenského pojištění*. [online]. [cit. 2023-12-1]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/web/cz/nemocenske-pojisteni#vypocet_davek_nemocenskeho_pojisteni

redukčních pásmech vede k tomu, že je poměr výše dávky vůči výši příjmu vyšší u nízkopříjmových pojištěnců. Z redukovaného denního vyměřovacího základu je následně s použitím procentní sazby pro příslušnou dávku (většinou 60 % nebo 70 %) určena finální denní výše dávky pro konkrétního pojištěnce⁶⁴.

3.5 Zdravotní pojištění

Veřejné zdravotní pojištění je svébytnou a specifickou součástí systému sociálního pojištění. Jde o pojištění všeobecné a povinné. Ačkoli zdravotní pojištění provádějí primárně zdravotní pojišťovny, nezastupitelnou roli sehrává i stát v pozici garanta zdravotního pojištění. Základní cíl zdravotního pojištění lze vymezit tak, že je jím shromáždění finančních prostředků, které lze bezprostředně použít pro financování zdravotní péče a dalších zdravotních služeb poskytovaných pojištěncům tak, aby tito pojištěnci nemuseli čelit nutnosti vynakládat úhradu za tyto služby z vlastních prostředků⁶⁵.

Systém zdravotního pojištění v České republice má dvě základní normy:

- veřejné zdravotní pojištění – povinné
- komerční zdravotní pojištění – smluvní (nastupuje v případě, kdy zdravotní služby nemohou být hrazeny ze systému veřejného zdravotního pojištění (např. zdravotní služby poskytnuté cizinci z třetí země s dlouhodobým pobytem na území České republiky)⁶⁶.

Veřejné zdravotní pojištění je upraveno především zákonem č.48/1997 Sb., Zákon o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.

V České republice v současnosti působí těchto 7 zdravotních pojišťoven:

- Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky
- Vojenská zdravotní pojišťovna České republiky
- Česká průmyslová zdravotní pojišťovna

⁶⁴ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 183.

⁶⁵ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 123.

⁶⁶ ŠTANGOVÁ, Věra, LANG, Roman, *Právo sociálního zabezpečení v bodech s příklady*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-856-3, s. 44.

- Oborová zdravotní pojišťovna zaměstnanců bank, pojišťoven a stavebnictví
- Zaměstnanecká pojišťovna Škoda
- Zdravotní pojišťovna ministerstva vnitra České republiky
- Revírní bratrská pokladna, zdravotní pojišťovna⁶⁷

Zvláštní rys zdravotního pojištění, a současně i jeho významná odlišnost oproti nemocenskému a důchodovému pojištění, spočívá v jistém utlumení principu zásluhovosti, a naopak ve výraznějším posílení principu sociální solidarity. Pojištěncům vyplývá z účasti na zdravotním pojištění několik povinností, především i povinnost platit pojistné. Za početnou množinu pojištěnců ovšem pojistné platí stát. Pro vznik pojištěncova nároku na hrazenou zdravotní službu není určující doba účasti na zdravotní pojištění ani výše pojistného, ale rozhodující význam má objektivní potřeba poskytnutí zdravotní služby, u níž jsou splněny zákonem stanovené podmínky toho, aby se jednalo o službu hrazenou ze zdravotního pojištění⁶⁸.

Podle článku 31 Listiny základních práv a svobod má každý občan na základě veřejného zdravotního pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči za podmínek, které stanoví zákon. Poskytování zdravotní péče je povinna zajistit svým pojištěncům jejich zdravotní pojišťovna a to prostřednictvím poskytovatelů zdravotních služeb⁶⁹.

3.5.1 Platba a výpočet zdravotního pojištění

Ze zásady všeobecnosti (univerzality) veřejného zdravotního pojištění vyplývá, že pojištěné musí být všechny osoby, které spadají pod zákonem stanovený osobní rozsah zdravotního pojištění. Všichni pojištěnci musí po celou dobu trvání účasti ve zdravotním pojištění hradit pojistné, případně za ně musí být pojistné uhrazeno. Nezaplatí-li plátce pojistného pojistné

⁶⁷ MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Zdravotní pojišťovny*. [online]. [cit. 2023-11-9]. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/zdravotni-pojistovny-2>

⁶⁸ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 124.

⁶⁹ ŠTANGOVÁ, Věra, LANG, Roman, *Právo sociálního zabezpečení v bodech s příklady*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-856-3, s. 45.

ve stanovené výši a včas, bude zdravotní pojišťovna vymáhat jednak zaplacení dlužného pojistného a jednak zákonem stanovené penále⁷⁰.

Za zaměstnance odvádí pojistné na zdravotní pojištění na příslušný účet zdravotní pojišťovny zaměstnavatel, a to ve výši 13,5 % z vyměřovacího základu (po zaokrouhlení na 1 Kč nahoru). Zaměstnanci srazí, i bez jeho souhlasu, z platu jednu třetinu této částky, zbývající dvě třetiny uhradí zaměstnavatel ze svých prostředků. Tím získá pojistné, které odvede zdravotní pojišťovně, u které je zaměstnanec pojištěn⁷¹.

Pravidla pro odvod pojistného OSVČ upravuje zákon o pojistném na veřejné zdravotní pojištění v §7 a §8. Placení pojistného probíhá formou záloh na pojistné a doplatku pojistného. Zálohy na pojistné musí OSVČ platit na účet příslušné zdravotní pojišťovny za celý kalendářní měsíc. Výše zálohy na pojistné odpovídá sazbě 13,5 % z měsíčního vyměřovacího základu⁷². Vyměřovacím základem pro osoby samostatně výdělečně činné je 50 % příjmu ze samostatné činnosti po odečtu výdajů vynaložených na jeho dosažení, zajištění a udržení. OSVČ je povinna odvést pojistné z vyměřovacího základu. Je-li vyměřovací základ nižší než minimální vyměřovací základ, je OSVČ povinna odvést pojistné z minimálního vyměřovacího základu⁷³. Od 1.1.2023 činí minimální měsíční vyměřovací základ pro OSVČ 20 162 Kč, z toho minimální měsíční záloha na pojistné je 2 722 Kč.

⁷⁰ HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 157.

⁷¹ Všeobecná zdravotní pojišťovna. 2.4. *Plátce pojistného - zaměstnavatel*. [online]. [cit. 2023-12-11]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/platci/informace/povinnosti-platcu-metodika/2-4-platce-pojistneho-zamestnavatel>

⁷² HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6, s. 160.

⁷³ ŠTANGOVÁ, Věra, LANG, Roman, *Právo sociálního zabezpečení v bodech s příklady*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-856-3, s. 39.

4 Analytická část

V rámci analytické části bude provedeno porovnání podmínek sociálního a zdravotního pojištění u zaměstnanců a OSVČ. Bude analyzována výše odvedeného pojistného a výše dávek z nemocenského a důchodového pojištění u daných skupin pojištěnců.

4.1 Sociální pojištění

Pojistné na sociální pojištění zahrnuje platby na důchodové pojištění, nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Za zaměstnance odvádí pojistné zaměstnavatel, OSVČ si zálohy na pojistné platí sama a k nemocenskému pojištění se přihlašuje dobrovolně. Pro výpočet pojistného bude použita minimální mzda, která pro rok 2023 činí 17 300 Kč, průměrná mzda za 1. pololetí roku 2023 ve výši 42 249 Kč a mzda nadprůměrná ve výši 120 000 Kč.

4.1.1 Sociální pojištění zaměstnanců

Zaměstnavatel odvádí z hrubé mzdy zaměstnance 21,5 % na důchodové pojištění, 2,1 % na nemocenské pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti. Celkem tedy zaměstnavatel za zaměstnance odvede 24,8 % na sociální pojištění. Zaměstnanec prostřednictvím zaměstnavatele odvede na důchodové pojištění 6,5 % ze své hrubé mzdy.

Tabulka 7: Výše pojistného na sociální pojištění zaměstnance s minimální mzdou 17 300 Kč

	sazba	výpočet	Výše pojistného
Zaměstnavatel	24,8 %	17 300 x 0,248	4 291 Kč
zaměstnanec	6,5 %	17 300 x 0,065	1 125 Kč
celkem	31,3 %		5 416 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Zaměstnanci s minimální mzdou ve výši 17 300 Kč bude sraženo z hrubé mzdy 1 125 Kč, zaměstnavatel za tohoto zaměstnance odvede 4 291 Kč. Celkem tedy na účet OSSZ bude zaměstnavatelem odvedeno 5 416 Kč.

Tabulka 8: Výše pojistného na sociální pojištění zaměstnance s průměrnou mzdou 42 249 Kč

	Sazba	výpočet	Výše pojistného
Zaměstnavatel	24,8 %	42 249 x 0,248	10 478 Kč
Zaměstnanec	6,5 %	42 249 x 0,065	2 746 Kč
celkem	31,3 %		13 224 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Zaměstnanci s průměrnou mzdou ve výši 42 249 Kč bude z hrubé mzdy sraženo 2 746 Kč, zaměstnavatel odvede 10 478 Kč. Celkem zaměstnavatel zaplatí 13 224 Kč.

Tabulka 9: Výše pojistného na sociální pojištění zaměstnance s nadprůměrnou mzdou 120 000 Kč

	sazba	výpočet	Výše pojistného
Zaměstnavatel	24,8 %	120 000 x 0,248	29 760 Kč
Zaměstnanec	6,5 %	120 000 x 0,065	7 800 Kč
Celkem	31,3 %		37 560 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Zaměstnanci s hrubou mzdou 120 000 Kč bude sraženo na důchodové pojištění 7 800 Kč, zaměstnavatel za něj odvede 29 760 Kč, celkem bude na účet sociálního pojištění odesláno 37 560 Kč.

4.1.2 Sociální pojištění OSVČ

Výše pojistného na sociální pojištění u OSVČ se vypočítává z vyměřovacího základu. Vyměřovací základ OSVČ činí nejméně 50 % z rozdílu mezi příjmy ze samostatné výdělečné činnosti a výdaji vynaloženými na jejich dosažení. Minimální vyměřovací základ pro rok 2023 je 10 081 Kč. U dobrovolného nemocenského pojištění je minimální vyměřovací základ 8 000 Kč.

Tabulka 10: Výše pojistného na sociální pojištění OSVČ s příjmem na úrovni minimální mzdy 17 300 Kč

	sazba	výpočet	Výše pojistného
Důchodové pojištění	28 %	10 081 x 0,28	2 823 Kč
Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	1,2 %	10 081 x 0,012	121 Kč
Dobrovolné nemocenské pojištění	2,1 %	8 000 x 0,021	168 Kč
Celkem	31,3 %		3 112 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

OSVČ s příjmem ve výši 17 300 by se pojistné počítalo z částky 8 650 Kč (50 % ze 17 300 Kč), což je pod hranicí minimálního vyměřovacího základu. OSVČ provádějící své podnikání jako hlavní činnost musí odvádět pojistné alespoň ve výši minimální výměry.

Tabulka 11: Výše pojistného na sociální pojištění OSVČ s příjmem na úrovni průměrné mzdy 42 249 Kč

	sazba	výpočet	Výše pojistného
Důchodové pojištění	28 %	21 125 x 0,28	5 915 Kč
Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	1,2 %	21 125 x 0,012	254 Kč
Dobrovolné nemocenské pojištění	2,1 %	21 125 x 0,021	444 Kč
Celkem	31,3 %		6 613 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

OSVČ, která má příjmy po odečtení výdajů ve výši průměrné mzdy bude odvod na sociální pojištění počítat z poloviny této částky. Na důchodové pojištění bude měsíčně odvádět zálohy ve výši 6 169 Kč a při dobrovolné účasti na nemocenské pojištění bude odvádět 444 Kč.

Tabulka 12: Výše pojistného na sociální pojištění OSVČ s příjmem na úrovni nadprůměrné mzdy 120 000 Kč

	sazba	výpočet	Výše pojistného
Důchodové pojištění	28 %	60 000 x 0,28	16 800 Kč
Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	1,2 %	60 000 x 0,012	720 Kč
Dobrovolné nemocenské pojištění	2,1 %	60 000 x 0,021	1 260 Kč
Celkem	31,3 %		18 780 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

OSVČ s vyměřovacím základem 60 000 Kč bude na sociální pojištění odvádět 17 520 Kč a na dobrovolné nemocenské pojištění 1 260 Kč.

4.2 Důchodové pojištění

Z českého důchodového systému jsou vypláceny důchody: starobní, invalidní, vdovský, vdovecký a sirotčí. V této práci se zaměřím pouze na důchod starobní. Pro nárok na starobní důchod je třeba, u obou skupin pojištěnců, splnit dvě podmínky, a to dosáhnout stanoveného důchodového věku 65 let a získat potřebnou dobu důchodového pojištění, která je stanovena na 35 let. Modelovým příkladem bude muž narozený 1. 6. 1959, který v roce 2023 dosáhl důchodového věku 65 let a pojistné na důchodové pojištění odváděl po dobu 45 let.

4.2.1 Starobní důchod zaměstnanců

Rozhodným obdobím pro výpočet starobního důchodu zaměstnanců s datem přiznání v roce 2023 je období 1986 – 2022. Pro účely výpočtu bude počítáno s tím, že měl zaměstnanec v tomto období stále stejný příjem, a to ve výši minimální, průměrné a nadprůměrné mzdy.

Tabulka 13: Výše starobního důchodu pro zaměstnance s minimální mzdou 17 300 Kč

	Výpočet	Částka
Měsíční vyměřovací základ		17 300 Kč
Redukční hranice	Do 17 743 Kč = 100 %	17 300 Kč
	Nad 17 743 Kč do 161 296 Kč = 26 %	0 Kč
	Nad 161 296 Kč = 0 %	0 Kč
Doba pojištění	45 let x 1,5 %	67,5 %
Základní výměra		4 040 Kč
Procentní výměra	17 300 x 0,675	11 678 Kč
Celkem		15 718 Kč

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

Žadatel o starobní důchod, který byl celý pracovní život zaměstnán a pobíral minimální mzdu ve výši 17 300 Kč, bude v roce 2023 přiznán starobní důchod ve výši 15 718 Kč.

Tabulka 14: Výše starobního důchodu pro zaměstnance s průměrnou mzdou 42 249 Kč

	výpočet	částka
Měsíční vyměřovací základ		42 249 Kč
Redukční hranice	Do 17 743 Kč = 100 %	17 743 Kč
	Nad 17 743 Kč do 161 296 Kč = 26 %	6 372 Kč
	Nad 161 296 Kč = 0 %	0 Kč
	17 743 + 6 372	24 115 Kč
Doba pojištění	45 let x 1,5 %	67,5 %
Základní výměra		4 040 Kč
Procentní výměra	24 115 x 0,675	16 278 Kč
Celkem		20 318 Kč

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

Zaměstnanci pracujícímu za průměrnou mzdu ve výši 42 249 Kč, který v roce 2023 žádá o starobní důchod, bude vyměřen důchod ve výši 20 318 Kč.

Tabulka 15: Výše starobního důchodu pro zaměstnance s nadprůměrnou mzdou 120 000 Kč

	výpočet	částka
Měsíční vyměřovací základ		120 000 Kč
Redukční hranice	Do 17 743 Kč = 100 %	17 743 Kč
	Nad 17 743 Kč do 161 296 Kč = 26 %	26 587 Kč
	Nad 161 296 Kč = 0 %	0 Kč
	17 743 + 26 587	44 330 Kč
Doba pojištění	45 let x 1,5 %	67,5 %
Základní výměra		4 040 Kč
Procentní výměra	44 330 x 0,675	29 923 Kč
Celkem		33 963 Kč

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

Žadatel o starobní důchod, který celý pracovní život pracoval v zaměstnaneckém poměru za nadprůměrnou mzdu 120 000 Kč, dostane v roce 2023 starobní důchod ve výši 33 963 Kč.

4.2.2 Starobní důchod OSVČ

Starobní důchod OSVČ se počítá z vyměřovacího základu, který činí nejméně 50 % z rozdílu mezi příjmy ze samostatné výdělečné činnosti a výdaji vynaloženými na jejich dosažení. Pro náš modelový příklad budeme předpokládat, že muž narozený 1. 6. 1959, který odpracoval 45 let a v roce 2023 žádá o starobní důchod, měl po celou dobu výkonu samostatné výdělečné činnosti rozdíl mezi příjmy ze samostatné výdělečné činnosti a výdaji vynaloženými na jejich dosažení ve výši minimální mzdy, průměrné mzdy a nadprůměrné mzdy, vyměřovací základ bude tedy ve výši 50 % z těchto částek.

Tabulka 16: Výše starobního důchodu pro OSVČ s příjmem na úrovni minimální mzdy 17 300 Kč

	výpočet	částka
Měsíční vyměřovací základ	= minimální vyměřovací základ pro rok 2023	10 081 Kč
Redukční hranice	Do 17 743 Kč = 100 %	10 081 Kč
	Nad 17 743 Kč do 161 296 Kč = 26 %	0 Kč
	Nad 161 296 Kč = 0 %	0 Kč
Doba pojištění	45 let x 1,5 %	67,5 %
Základní výměra		4 040 Kč
Procentní výměra	10 081 x 0,675	6 805 Kč
Celkem		10 845 Kč

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

OSVČ s vyměřovacím základem ve výši minimálního vyměřovacího základu bude vyměřen důchod ve výši 10 845 Kč.

Tabulka 17: Výše starobního důchodu pro OSVČ s příjmem na úrovni průměrné mzdy 42 249 Kč

	výpočet	částka
Měsíční vyměřovací základ	42 249 x 0,5	21 125 Kč
Redukční hranice	Do 17 743 Kč = 100 %	17 743 Kč
	Nad 17 743 Kč do 161 296 Kč = 26 %	879 Kč
	Nad 161 296 Kč = 0 %	0 Kč
	17 743 + 879	18 622 Kč
Doba pojištění	45 let x 1,5 %	67,5 %
Základní výměra		4 040 Kč
Procentní výměra	18 622 x 0,675	12 570 Kč
Celkem		16 610 Kč

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

OSVČ s průměrným příjmem dosáhne v roce 2023 na starobní důchod ve výši 16 610 Kč.

Tabulka 18: Výše starobního důchodu pro OSVČ s příjmem na úrovni nadprůměrné mzdy 120 000 Kč

	výpočet	částka
Měsíční vyměřovací základ	120 000 x 0,5	60 000 Kč
Redukční hranice	Do 17 743 Kč = 100 %	17 743 Kč
	Nad 17 743 Kč do 161 296 Kč = 26 %	10 987 Kč
	Nad 161 296 Kč = 0 %	0 Kč
	17 743 + 10 987	28 730 Kč
Doba pojištění	45 let x 1,5 %	67,5 %
Základní výměra		4 040 Kč
Procentní výměra	28 730 x 0,675	19 393 Kč
Celkem		23 433 Kč

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

Osobě samostatně výdělečně činná, která celý pracovní život měla nadprůměrné příjmy ze samostatné výdělečné činnosti a výdaji vynaloženými na jejich dosažení ve výši 120 000 a jejíž vyměřovací základ pro výpočet starobního důchodu činil 60 000 Kč, bude v roce 2023 vyměřen starobní důchod ve výši 23 433 Kč.

4.3 Nemocenské pojištění

Srovnání nemocenské dávky u zaměstnance a OSVČ bude provedeno u dočasné pracovní neschopnosti v délce 80 dní a opět pro příjmové skupiny minimální, průměrné a nadprůměrné mzdy.

4.3.1 Nemocenské zaměstnanců

Zaměstnanec, který byl uznán dočasně práceneschopným (nebo mu byla nařízena karanténa) má nárok na nemocenské z nemocenského pojištění až od 15. dne této neschopnosti. Prvních 14 dnů dočasné pracovní neschopnosti dostává zaměstnanec od svého zaměstnavatele náhradu mzdy.

Tabulka 19: Výše nemocenského pro zaměstnance s minimální mzdou 17 300 Kč

	výpočet	částka
Počet dnů pracovní neschopnosti		80 dnů
Měsíční vyměřovací základ		17 300 Kč
Neredukovaný denní vyměřovací základ	17 300 x 12 měsíců/365dnů	568,77 Kč
Redukce denního vyměřovacího základu	Do 1 345 Kč redukce na 90 %	511,89 Kč
	Nad 1 345 Kč do 2 017 Kč redukce na 60 %	0 Kč
	Nad 2 017 Kč do 4 033 Kč redukce na 30 %	0 Kč
Redukovaný DVZ		512 Kč
Redukovaný denní příjem	Do 30. dne trvání DPN = 60 % z DVZ x 16 dnů	4 928 Kč
	Od 31. do 60. dne trvání DPN = 66 % z DVZ x 30 dnů	10 140 Kč
	Od 61. dne = 72 % z DVZ x 20 dnů	7 380 Kč
Celkem		22 448 Kč

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

Zaměstnanec s minimální mzdou za prvních 14 kalendářních dní (10 pracovních dní) své pracovní neschopnosti dostane od zaměstnavatele jako náhradu mzdy (při průměrném počtu hodin v měsíci 173,92 hodin) částku 4 297 Kč, nemocenská dávka vyplacena ČSSZ za celou dobu nemoci činí 22 448 Kč.

Tabulka 20: Výše nemocenského pro zaměstnance s průměrnou mzdou 42 249 Kč

	výpočet	částka
Počet dnů pracovní neschopnosti		80 dnů
Měsíční vyměřovací základ		42 249 Kč
Neredukovaný denní vyměřovací základ	42 249 x 12 měsíců/365dnů	1 389,01 Kč
Redukce denního vyměřovacího základu	Do 1 345 Kč redukce na 90 %	1 210,50 Kč
	Nad 1 345 Kč do 2 017 Kč redukce na 60 %	26,41 Kč
	Nad 2 017 Kč do 4 033 Kč redukce na 30 %	0 Kč
Redukovaný DVZ		1 237 Kč
Redukovaný denní příjem	Do 30. dne trvání DPN = 60 % z DVZ x 16 dnů	11 888 Kč
	Od 31. do 60. dne trvání DPN = 66 % z DVZ x 30 dnů	24 510 Kč
	Od 61. dne = 72 % z DVZ x 20 dnů	17 820 Kč
Celkem		54 218 Kč

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

Zaměstnanec s průměrnou mzdou za prvních 14 kalendářních dní (10 pracovních dní) své pracovní neschopnosti dostane od zaměstnavatele jako náhradu mzdy (při průměrném počtu hodin v měsíci 173,92 hodin) částku 10 386 Kč a na nemocenské dávce mu bude vyplaceno 54 218 Kč.

Tabulka 21: Výše nemocenského pro zaměstnance s nadprůměrnou mzdou 120 000 Kč

	výpočet	částka
Počet dnů pracovní neschopnosti		80 dnů
Měsíční vyměřovací základ		120 000 Kč
Neredukovaný denní vyměřovací základ	120 000 x 12 měsíců/365dnů	3 945,21 Kč
Redukce denního vyměřovacího základu	Do 1 345 Kč redukce na 90 %	1 210,50 Kč
	Nad 1 345 Kč do 2 017 Kč redukce na 60 %	403,20 Kč
	Nad 2 017 Kč do 4 033 Kč redukce na 30 %	578,46 Kč
Redukovaný DVZ		2 193 Kč
Redukovaný denní příjem	Do 30. dne trvání DPN = 60 % z DVZ x 16 dnů	21 056 Kč
	Od 31. do 60. dne trvání DPN = 66 % z DVZ x 30 dnů	43 440 Kč
	Od 61. dne = 72 % z DVZ x 20 dnů	31 580 Kč
Celkem		96 076 Kč

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

Zaměstnanec, který má nadprůměrnou mzdu ve výši 120 000 Kč bude zaměstnavatelem jako náhrada mzdy za prvních 14 dní pracovní neschopnosti vyplaceno 18 408 Kč a z dávek nemocenského pojištění mu bude náležet nemocenské ve výši 96 076 Kč.

4.3.2 Nemocenské OSVČ

Nárok na nemocenské z nemocenského pojištění má jen OSVČ, která je dobrovolně účastna nemocenského pojištění a platí zálohy na nemocenské pojištění. Stejně jako zaměstnanec nemá ani OSVČ po dobu prvních 14 dní nárok na nemocenské. Nemocenské může čerpat až od 15. dne dočasné pracovní neschopnosti.

Tabulka 22: Výše nemocenského pro OSVČ s příjmem na úrovni minimální mzdy 17 300 Kč

	výpočet	Částka
Počet dnů pracovní neschopnosti		80 dnů
Měsíční vyměřovací základ	= minimální vyměřovací základ pro rok 2023	10 081 Kč
Neredukovaný denní vyměřovací základ	11 081 x 12 měsíců/365dnů	331,43 Kč
Redukce denního vyměřovacího základu	Do 1 345 Kč redukce na 90 %	298,29 Kč
	Nad 1 345 Kč do 2 017 Kč redukce na 60 %	0 Kč
	Nad 2 017 Kč do 4 033 Kč redukce na 30 %	0 Kč
Redukovaný DVZ		299 Kč
Redukovaný denní příjem	Do 30. dne trvání DPN = 60 % z DVZ x 16 dnů	2 880 Kč
	Od 31. do 60. dne trvání DPN = 66 % z DVZ x 30 dnů	5 940 Kč
	Od 61. dne = 72 % z DVZ x 20 dnů	4 320 Kč
Celkem		13 140 Kč

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

OSVČ s minimálním vyměřovacím základem za 80 dní nemoci dostane od ČSSZ nemocenskou dávku ve výši 13 140 Kč.

Tabulka 23: Výše nemocenského pro OSVČ s příjmem na úrovni průměrné mzdy 42 249 Kč

	výpočet	částka
Počet dnů pracovní neschopnosti		80 dnů
Měsíční vyměřovací základ		21 125 Kč
Neredukovaný denní vyměřovací základ	21 125 x 12 měsíců/365dnů	694,52 Kč
Redukce denního vyměřovacího základu	Do 1 345 Kč redukce na 90 %	625,07 Kč
	Nad 1 345 Kč do 2 017 Kč redukce na 60 %	0 Kč
	Nad 2 017 Kč do 4 033 Kč redukce na 30 %	0 Kč
Redukovaný DVZ		626 Kč
Redukovaný denní příjem	Do 30. dne trvání DPN = 60 % z DVZ x 16 dnů	6 016 Kč
	Od 31. do 60. dne trvání DPN = 66 % z DVZ x 30 dnů	12 420 Kč
	Od 61. dne = 72 % z DVZ x 20 dnů	9 020 Kč
Celkem		27 456 Kč

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

OSVČ s rozdílem mezi příjmy ze samostatné výdělečné činnosti a výdaji vynaloženými na jejich dosažení ve výši 42 249 Kč, tj. ve výši průměrné mzdy dostane na dávkách z nemocenského pojištění 27 456 Kč za 80 dní nemoci.

Tabulka 24: : Výše nemocenského pro OSVČ s příjmem na úrovni nadprůměrné mzdy 120 000 Kč

	výpočet	částka
Počet dnů pracovní neschopnosti		80 dnů
Měsíční vyměřovací základ		60 000 Kč
Neredukovaný denní vyměřovací základ	60 000 x 12 měsíců/365dnů	1 972,60 Kč
Redukce denního vyměřovacího základu	Do 1 345 Kč redukce na 90 %	1 210,50 Kč
	Nad 1 345 Kč do 2 017 Kč redukce na 60 %	376,56 Kč
	Nad 2 017 Kč do 4 033 Kč redukce na 30 %	0 Kč
Redukovaný DVZ		1 588 Kč
Redukovaný denní příjem	Do 30. dne trvání DPN = 60 % z DVZ x 16 dnů	15 248 Kč
	Od 31. do 60. dne trvání DPN = 66 % z DVZ x 30 dnů	31 470 Kč
	Od 61. dne = 72 % z DVZ x 20 dnů	22 880 Kč
Celkem		69 598 Kč

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

Když onemocní OSVČ s nadprůměrným příjmem, dostane za prvních 30 dní dočasné pracovní neschopnosti 15 248 Kč, za dalších 30 dnů dostane 31 470 Kč a za zbylých 20 dnů 22 880 Kč. Celkem ji bude vyplaceno za 80 dní nemoci 69 598 Kč.

4.4 Peněžítá pomoc v mateřství

Peněžítá dávka v mateřství je dávka, která se vyplácí v souvislosti s péčí o novorozené dítě matce nebo otci dítěte. Pro naše modelové příklady budeme uvažovat zaměstnankyni a OSVČ - ženu, které splňují nárok na výplatu PPM a budeme je porovnávat na hladině tří příjmů - minimální, průměrné a nadprůměrné mzdy.

4.4.1 Peněžítá pomoc v mateřství zaměstnanců

Zaměstnankyně žádající o peněžitou pomoc v mateřství musí být v době nástupu na dávku nemocensky pojištěna, nebo musí trvat ochranná lhůta ze skončeného nemocenského pojištění.

Tabulka 25: Výše peněžité pomoci v mateřství pro zaměstnankyni s minimální mzdou 17 300 Kč

	výpočet	částka
Počet dnů peněžité pomoci v mateřství		196 dnů
Měsíční vyměřovací základ		17 300 Kč
Neredukovaný denní vyměřovací základ	17 300 x 12 měsíců/365dnů	568,77 Kč
Redukce denního vyměřovacího základu	Do 1 345 Kč redukce na 100 %	568,77 Kč
	Nad 1 345 Kč do 2 017 Kč redukce na 60 %	0 Kč
	Nad 2 017 Kč do 4 033 Kč redukce na 30 %	0 Kč
Redukovaný DVZ		569 Kč
Peněžítá pomoc v mateřství - denní	70 % z 569	399 Kč
PPM celkem	399 x 196 dnů	78 204 Kč

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

Zaměstnankyni, která pobírala minimální mzdu, bude na peněžité pomoci v mateřství za celou dobu 196 dnů vyplaceno 78 204 Kč.

Tabulka 26: Výše peněžité pomoci v mateřství pro zaměstnankyni s průměrnou mzdou 42 249 Kč

	výpočet	částka
Počet dnů peněžité pomoci v mateřství		196 dnů
Měsíční vyměřovací základ		42 249 Kč
Neredukovaný denní vyměřovací základ	42 249 x 12 měsíců/365dnů	1389,01 Kč
Redukce denního vyměřovacího základu	Do 1 345 Kč redukce na 100 %	1345 Kč
	Nad 1 345 Kč do 2 017 Kč redukce na 60 %	26,41 Kč
	Nad 2 017 Kč do 4 033 Kč redukce na 30 %	0 Kč
Redukovaný DVZ		1372 Kč
Peněžítá pomoc v mateřství - denní	70 % z 1 372	961 Kč
PPM celkem	961 x 196 dnů	188 356 Kč

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

Zaměstnankyně s průměrnou mzdou, která nastoupila na peněžitou pomoc v mateřství, dostane od ČSSZ 188 356 Kč.

Tabulka 27: Výše peněžité pomoci v mateřství pro zaměstnankyni s průměrnou mzdou 120 000 Kč

	výpočet	částka
Počet dnů peněžité pomoci v mateřství		196 dnů
Měsíční vyměřovací základ		120 000 Kč
Neredukovaný denní vyměřovací základ	120 000 x 12 měsíců/365dnů	3 945,21 Kč
Redukce denního vyměřovacího základu	Do 1 345 Kč redukce na 100 %	1345 Kč
	Nad 1 345 Kč do 2 017 Kč redukce na 60 %	403,20 Kč
	Nad 2 017 Kč do 4 033 Kč redukce na 30 %	578,46 Kč
Redukovaný DVZ		2 327 Kč
Peněžítá pomoc v mateřství - denní	70 % z 2 327	1 629 Kč
PPM celkem	1 629 x 196 dnů	319 284 Kč

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

Peněžítá pomoc v mateřství ve výši 319 284 Kč bude vyplacena zaměstnankyni, která splnila všechny podmínky nároku na získání dávky a která před nástupem na PPM pobírala mzdu ve výši 120 000 Kč měsíčně.

4.4.2 Peněžítá pomoc v mateřství OSVČ

OSVČ mají nárok na peněžítou pomoc v mateřství, když jsou dobrovolně účastny nemocenského pojištění alespoň po dobu 180 dnů v období jednoho roku před nástupem na peněžítou pomoc v mateřství, a současně musí účast na nemocenském pojištění trvat alespoň 270 kalendářních dnů v posledních dvou letech přede dnem nástupu na dávku.

Tabulka 28: Výše peněžité pomoci v mateřství pro OSVČ s příjmy na úrovni minimální mzdy 17 300 Kč

	Výpočet	částka
Počet dnů peněžité pomoci v mateřství		196 dnů
Měsíční vyměřovací základ	= minimální vyměřovací základ pro rok 2023	10 081 Kč
Neredukovaný denní vyměřovací základ	10 081 x 12 měsíců/365dnů	331,43 Kč
Redukce denního vyměřovacího základu	Do 1 345 Kč redukce na 100%	331,43 Kč
	Nad 1 345 Kč do 2 017 Kč redukce na 60%	0 Kč
	Nad 2 017 Kč do 4 033 Kč redukce na 30%	0 Kč
Redukovaný DVZ		332 Kč
Peněžítá pomoc v mateřství - denní	70 % z 332	233 Kč
PPM celkem	233 x 196 dnů	45 668 Kč

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

U osoby samostatně výdělečně činné, která má příjmy po odečtení výdajů ve výši minimální mzdy, budeme při výpočtu vycházet z minimálního vyměřovacího základu ve výši 10 081 Kč. Celková peněžitá pomoc v mateřství pak bude 45 668 Kč.

Tabulka 29: Výše peněžitě pomoci v mateřství pro OSVČ s příjmy na úrovni průměrné mzdy 42 249 Kč

	Výpočet	částka
Počet dnů peněžitě pomoci v mateřství		196 dnů
Měsíční vyměřovací základ		21 125 Kč
Neredukovaný denní vyměřovací základ	21 125 x 12 měsíců/365dnů	694,52 Kč
Redukce denního vyměřovacího základu	Do 1 345 Kč redukce na 100 %	694,52 Kč
	Nad 1 345 Kč do 2 017 Kč redukce na 60 %	0 Kč
	Nad 2 017 Kč do 4 033 Kč redukce na 30 %	0 Kč
Redukovaný DVZ		695 Kč
Peněžitá pomoc v mateřství - denní	70 % z 695	487 Kč
PPM celkem	487 x 196 dnů	95 452 Kč

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

OSVČ s příjmem na úrovni průměrné mzdy, při splnění všech podmínek pro výplatu dávky, dostane celkem 95 452 Kč.

Tabulka 30: Výše peněžitě pomoci v mateřství pro OSVČ s příjmy na úrovni nadprůměrné mzdy 120 000 Kč

	Výpočet	částka
Počet dnů peněžitě pomoci v mateřství		196 dnů
Měsíční vyměřovací základ		60 000 Kč
Neredukovaný denní vyměřovací základ	60 000 x 12 měsíců/365dnů	1 972,60 Kč
Redukce denního vyměřovacího základu	Do 1 345 Kč redukce na 100 %	1 345 Kč
	Nad 1 345 Kč do 2 017 Kč redukce na 60 %	376,56 Kč
	Nad 2 017 Kč do 4 033 Kč redukce na 30 %	0 Kč
Redukovaný DVZ		1 722 Kč
Peněžitá pomoc v mateřství - denní	70 % z 1 722	1 206 Kč
PPM celkem	1 206 x 196 dnů	236 376 Kč

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

OSVČ s nadprůměrným příjmem, u které budeme vycházet z vyměřovacího základu ve výši 60 000 Kč, dostane na peněžitě pomoci v mateřství vyplaceno 236 376 Kč.

4.5

4.5 Dávka otcovské poporodní péče

Otcovská náleží otci dítěte (nebo pojištěnci, který převzal dítě do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu) po dobu 14 dnů v souvislosti s péčí o novorozené dítě. Nastoupit na otcovskou musí otec v období šesti týdnů ode dne narození dítěte nebo převzetí do péče. Modelovým příkladem bude muž, kterému se 4. 6. 2023 narodilo dítě a na otcovskou dávku nastupuje dne 24. 6. 2023 na dobu 14 dnů.

4.5.1 Dávka otcovské poporodní péče zaměstnanců

Tabulka 31: Výše otcovské poporodní péče zaměstnance s minimální mzdou 17 300 Kč

	Výpočet	částka
Počet dnů otcovské		14 dnů
Měsíční vyměřovací základ		17 300 Kč
Neredukovaný denní vyměřovací základ	17 300 x 12 měsíců/365dnů	568,77 Kč
Redukce denního vyměřovacího základu	Do 1 345 Kč redukce na 100 %	568,77 Kč
	Nad 1 345 Kč do 2 017 Kč redukce na 60 %	0 Kč
	Nad 2 017 Kč do 4 033 Kč redukce na 30 %	0 Kč
Redukovaný DVZ		569 Kč
Otcovská - denní	70 % z 569	399 Kč
Otcovská celkem	399 x 14 dnů	5 586 Kč

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

Zaměstnanci s minimální mzdou bude na otcovské dávce vyplaceno 5 586 Kč.

Tabulka 32: Výše otcovské poporodní péče zaměstnance s průměrnou mzdou 42 249 Kč

	výpočet	částka
Počet dnů otcovské		196 dnů
Měsíční vyměřovací základ		42 249 Kč
Neredukovaný denní vyměřovací základ	42 249 x 12 měsíců/365dnů	1389,01 Kč
Redukce denního vyměřovacího základu	Do 1 345 Kč redukce na 100 %	1345 Kč
	Nad 1 345 Kč do 2 017 Kč redukce na 60 %	26,41 Kč
	Nad 2 017 Kč do 4 033 Kč redukce na 30 %	0 Kč
Redukovaný DVZ		1372 Kč
Otcovská - denní	70 % z 1 372	961 Kč
Otcovská celkem	961 x 14 dnů	13 454 Kč

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

Zaměstnanec, který má hrubou mzdu 42 249 Kč a zažádal si o otcovské dostane za 14 dní částku 13 454 Kč.

Tabulka 33: Výše otcovské poporodní péče zaměstnance s nadprůměrnou mzdou 120 000 Kč

	výpočet	částka
Počet dnů otcovské		196 dnů
Měsíční vyměřovací základ		120 000 Kč
Neredukovaný denní vyměřovací základ	120 000 x 12 měsíců/365dnů	3 945,21 Kč
Redukce denního vyměřovacího základu	Do 1 345 Kč redukce na 100 %	1345 Kč
	Nad 1 345 Kč do 2 017 Kč redukce na 60 %	403,20 Kč
	Nad 2 017 Kč do 4 033 Kč redukce na 30 %	578,46 Kč
Redukovaný DVZ		2 327 Kč
Otcovská - denní	70 % z 2 327	1 629 Kč
Otcovská celkem	1 629 x 14 dnů	22 806 Kč

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

Zaměstnanec s nadprůměrnou mzdou dostane na otcovské dávce vyplaceno 22 806 Kč.

4.5.2 Dávka otcovské poporodní péče OSVČ

Aby OSVČ měla nárok na otcovskou, musí být dobrovolně účastna nemocenského pojištění a to alespoň po dobu 3 měsíců bezprostředně předcházejících dni nástupu na tuto dávku.

Tabulka 34: Výše otcovské poporodní péče OSVČ s příjmy na úrovni minimální mzdy 17 300 Kč

	výpočet	částka
Počet dnů otcovské		14 dnů
Měsíční vyměřovací základ	= minimální vyměřovací základ pro rok 2023	10 081 Kč
Neredukovaný denní vyměřovací základ	10 081 x 12 měsíců/365dnů	331,43 Kč
Redukce denního vyměřovacího základu	Do 1 345 Kč redukce na 100 %	331,43 Kč
	Nad 1 345 Kč do 2 017 Kč redukce na 60 %	0 Kč
	Nad 2 017 Kč do 4 033 Kč redukce na 30 %	0 Kč
Redukovaný DVZ		332 Kč
Otcovská - denní	70 % z 332	233 Kč
Otcovská celkem	233 x 14 dnů	3 262 Kč

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

OSVČ, které se dávka počítá z minimálního vyměřovacího základu, dostane od ČSSZ za 14 dní otcovské částku 3 262 Kč.

Tabulka 35: Výše otcovské poporodní péče OSVČ s příjmy na úrovni průměrné mzdy 42 249 Kč

	výpočet	částka
Počet dnů otcovské		14 dnů
Měsíční vyměřovací základ		21 125 Kč
Neredukovaný denní vyměřovací základ	21 125 x 12 měsíců/365dnů	694,52 Kč
Redukce denního vyměřovacího základu	Do 1 345 Kč redukce na 100 %	694,52 Kč
	Nad 1 345 Kč do 2 017 Kč redukce na 60 %	0 Kč
	Nad 2 017 Kč do 4 033 Kč redukce na 30 %	0 Kč
Redukovaný DVZ		695 Kč
Otcovská - denní	70 % z 695	487 Kč
Otcovská celkem	487 x 14 dnů	6 818 Kč

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

OSVČ s vyměřovacím základem ve výši poloviny průměrné mzdy vyplatí ČSSZ na otcovské poporodní péči částku 6 818 Kč.

Tabulka 36: Výše otcovské poporodní péče OSVČ s příjmy na úrovni nadprůměrné mzdy 120 000 Kč

	výpočet	částka
Počet dnů otcovské		14 dnů
Měsíční vyměřovací základ		60 000 Kč
Neredukovaný denní vyměřovací základ	60 000 x 12 měsíců/365dnů	1 972,60 Kč
Redukce denního vyměřovacího základu	Do 1 345 Kč redukce na 100 %	1 345 Kč
	Nad 1 345 Kč do 2 017 Kč redukce na 60 %	376,56 Kč
	Nad 2 017 Kč do 4 033 Kč redukce na 30 %	0 Kč
Redukovaný DVZ		1 722 Kč
Otcovská - denní	70 % z 1 722	1 206 Kč
Otcovská celkem	1 206 x 14 dnů	16 884 Kč

Zdroj: ČSSZ, zpracování vlastní

OSVČ s nadprůměrným příjmem a s vyměřovacím základem ve výši 60 000 Kč za 14 dní otcovské dostane vyplaceno 16 884 Kč.

4.6 Dlouhodobé ošetřovné

Dlouhodobé ošetřovné náleží maximálně po dobu 90 kalendářních dnů. Je to dávka, která umožňuje občanům zůstat doma a pečovat o člena domácnosti, u kterého ošetřující lékař po propuštění z nemocnice rozhodl, že potřebuje celodenní domácí péči. Modelovým příkladem bude opět muž, který zůstal doma, aby pečoval o nemocnou dceru, která byla hospitalizovaná a následně propuštěna do domácího ošetřování. Využije maximální délky

ošetřovného, v délce 90 dnů. A opět provedeme porovnání pro minimální, průměrnou a nadprůměrnou mzdu.

4.6.1 Dlouhodobé ošetřovné zaměstnanců

Aby zaměstnanec mohl žádat o dávku dlouhodobého ošetřovného, musí před začátkem čerpání této dávky být alespoň po dobu 90 kalendářních dnů v posledních 4 měsících nemocensky pojištěn.

Tabulka 37: Výše dlouhodobého ošetřovného pro zaměstnance s minimální mzdou 17 300 Kč

	výpočet	částka
Počet dnů dlouhodobého ošetřovného (max 90 dnů)		90 dnů
Měsíční vyměřovací základ		17 300 Kč
Neredukovaný denní vyměřovací základ	17 300 x 12 měsíců/365dnů	568,77 Kč
Redukce denního vyměřovacího základu	Do 1 345 Kč redukce na 90 %	511,89 Kč
	Nad 1 345 Kč do 2 017 Kč redukce na 60 %	0 Kč
	Nad 2 017 Kč do 4 033 Kč redukce na 30 %	0 Kč
Redukovaný DVZ		512 Kč
Ošetřovné dl. - denní	60 % z 512	308 Kč
Ošetřovné dl. - celkem	308 x 90 dnů	27 720 Kč

Zdroj: MPSV, zpracování vlastní

Zaměstnanec s minimální mzdou ve výši 17 300 Kč dostane na ošetřovném v délce 90 dnů vyplaceno 27 720 Kč.

Tabulka 38: Výše dlouhodobého ošetřovného pro zaměstnance s průměrnou mzdou 42 249 Kč

	výpočet	částka
Počet dnů dlouhodobého ošetřovného (max 90 dní)		90 dnů
Měsíční vyměřovací základ		42 249 Kč
Neredukovaný denní vyměřovací základ	42 249 x 12 měsíců/365dnů	1 389,01 Kč
Redukce denního vyměřovacího základu	Do 1 345 Kč redukce na 90 %	1 210,50 Kč
	Nad 1 345 Kč do 2 017 Kč redukce na 60 %	26,41 Kč
	Nad 2 017 Kč do 4 033 Kč redukce na 30 %	0 Kč
Redukovaný DVZ		1 237 Kč
Ošetřovné dl. - denní	60 % z 1 237	743 Kč
Ošetřovné dl. - celkem	743 x 90 dnů	66 870 Kč

Zdroj: MPSV, zpracování vlastní

Zaměstnanec, který má hrubou mzdu ve výši mzdy průměrné, dostane za dlouhodobé ošetřovné 66 870 Kč.

Tabulka 39: Výše dlouhodobého ošetřovného pro zaměstnance s nadprůměrnou mzdou 120 000 Kč

	výpočet	částka
Počet dnů dlouhodobého ošetřovného (max 90 dnů)		90 dnů
Měsíční vyměřovací základ		120 000 Kč
Neredukovaný denní vyměřovací základ	120 000 x 12 měsíců/365dnů	3 945,21 Kč
Redukce denního vyměřovacího základu	Do 1 345 Kč redukce na 90 %	1 210,50 Kč
	Nad 1 345 Kč do 2 017 Kč redukce na 60 %	403,20 Kč
	Nad 2 017 Kč do 4 033 Kč redukce na 30 %	578,46 Kč
Redukovaný DVZ		2 193 Kč
Ošetřovné dl.- denní	60 % z 2 193	1 316 Kč
Ošetřovné dl.- celkem	1 316 x 90 dnů	118 440 Kč

Zdroj: MPSV, zpracování vlastní

Zaměstnanci s nadprůměrnou mzdou ve výši 120 000 Kč bude za celou dobu dlouhodobého ošetřovného vyplaceno 118 440 Kč.

4.6.2 Dlouhodobé ošetřovné OSVČ

Nárok na dlouhodobé ošetřovné má OSVČ pouze v případě, že je alespoň po dobu 3 měsíců bezprostředně předcházejících dni nástupu na dlouhodobé ošetřovné dobrovolně účastna nemocenskému pojištění.

Tabulka 40: Výše dlouhodobého ošetřovného pro OSVČ s příjmem ve výši minimální mzdy 17 300 Kč

	výpočet	částka
Počet dnů dlouhodobého ošetřovného (max 90 dnů)		90 dnů
Měsíční vyměřovací základ	= minimální vyměřovací základ pro rok 2023	10 081 Kč
Neredukovaný denní vyměřovací základ	10 081 x 12 měsíců/365dnů	331,43 Kč
Redukce denního vyměřovacího základu	Do 1 345 Kč redukce na 90 %	298,29 Kč
	Nad 1 345 Kč do 2 017 Kč redukce na 60 %	0 Kč
	Nad 2 017 Kč do 4 033 Kč redukce na 30 %	0 Kč
Redukovaný DVZ		299 Kč
Ošetřovné dl. - denní	60 % z 299	180 Kč
Ošetřovné dl. - celkem	180 x 90 dnů	16 200 Kč

Zdroj: MPSV, zpracování vlastní

OSVČ s minimálním vyměřovacím základem dostane za 90 dnů dlouhodobého ošetřovného částku 16 200 Kč.

Tabulka 41: Výše dlouhodobého ošetřovného pro OSVČ s příjmem ve výši průměrné mzdy 42 249 Kč

	výpočet	částka
Počet dnů dlouhodobého ošetřovného (max 90 dnů)		90 dnů
Měsíční vyměřovací základ		21 125 Kč
Neredukovaný denní vyměřovací základ	21 125 x 12 měsíců/365dnů	694,52 Kč
Redukce denního vyměřovacího základu	Do 1 345 Kč redukce na 90 %	625,07 Kč
	Nad 1 345 Kč do 2 017 Kč redukce na 60 %	0 Kč
	Nad 2 017 Kč do 4 033 Kč redukce na 30 %	0 Kč
Redukovaný DVZ		626 Kč
Ošetřovné dl. - denní	60 % z 626	376 Kč
Ošetřovné dl. - celkem	376 x 90 dnů	33 840 Kč

Zdroj: MPSV, zpracování vlastní

OSVČ s příjmem ve výši průměrné mzdy, který bude 90 dní pečovat o dceru v domácím léčení, dostane 33 840 Kč.

Tabulka 42: Výše dlouhodobého ošetřovného pro OSVČ s příjmem ve výši nadprůměrné mzdy 120 000 Kč

	výpočet	částka
Počet dnů dlouhodobého ošetřovného (max 90 dnů)		90 dnů
Měsíční vyměřovací základ		60 000 Kč
Neredukovaný denní vyměřovací základ	60 000 x 12 měsíců/365dnů	1 972,60 Kč
Redukce denního vyměřovacího základu	Do 1 345 Kč redukce na 90 %	1 210,50 Kč
	Nad 1 345 Kč do 2 017 Kč redukce na 60 %	376,56Kč
	Nad 2 017 Kč do 4 033 Kč redukce na 30 %	0 Kč
Redukovaný DVZ		1588 Kč
Ošetřovné dl. - denní	60 % z 1 588	953 Kč
Ošetřovné dl. - celkem	953 x 90 dnů	85 770 Kč

Zdroj: MPSV, zpracování vlastní

OSVČ s rozdílem mezi příjmy ze samostatné výdělečné činnosti a výdaji vynaloženými na jejich dosažení ve výši nadprůměrného příjmu 120 000 Kč, a s vyměřovacím základem 60 000 Kč za 90 dní na dlouhodobém ošetřovném dostane od ČSSZ 85 770 Kč.

4.7 Zdravotní pojištění

Pojistné na zdravotní pojištění bude vypočteno pro modelového zaměstnance a pro modelovou OSVČ. Výpočty budou počítány pro tři hladiny příjmů, pro minimální mzdu,

průměrnou mzdu a nadprůměrnou mzdu. U zaměstnance bude uveden výpočet celkový, kolik bude strženo zaměstnanci ze mzdy a kolik za zaměstnance odvede zaměstnavatel.

4.7.1 Zdravotní pojištění zaměstnanců

Zaměstnavatel odvádí z hrubé mzdy zaměstnance 13,5 % na zdravotní pojištění zdravotní pojišťovně, u které je zaměstnanec pojištěn. Jednu třetinu vypočtené částky platí zaměstnanec srážkou z platu a zbývající dvě třetiny uhradí zaměstnavatel ze svých prostředků.

Tabulka 43: Výše pojistného na zdravotní pojištění zaměstnance s minimální mzdou 17 300 Kč

	sazba	výpočet	Výše pojistného
Zaměstnavatel	2/3 z 13,5 %	$2 \times (17\,300 \times 0,135) / 3$	1 557 Kč
zaměstnanec	1/3 z 13,5 %	$(17\,300 \times 0,135) / 3$	779 Kč
celkem	13,5 %		2 336 Kč

Zdroj: VZP, zpracování vlastní

Zaměstnanci s minimální mzdou ve výši 17 300 Kč bude sraženo z hrubé mzdy 779 Kč, zaměstnavatel za tohoto zaměstnance odvede 1 557 Kč. Celkem tedy na účet OSSZ bude zaměstnavatelem odvedeno 2 336 Kč.

Tabulka 44: Výše pojistného na zdravotní pojištění zaměstnance s průměrnou mzdou 42 249 Kč

	sazba	výpočet	Výše pojistného
Zaměstnavatel	2/3 z 13,5 %	$2 \times (42\,249 \times 0,135) / 3$	3 803 Kč
Zaměstnanec	1/3 z 13,5 %	$(42\,249 \times 0,135) / 3$	1 901 Kč
celkem	13,5 %		5 704 Kč

Zdroj: VZP, zpracování vlastní

Zaměstnanci s průměrnou mzdou ve výši 42 249 Kč bude z hrubé mzdy sraženo 1 901 Kč, zaměstnavatel odvede 3 803 Kč. Celkem na zdravotní pojištění zaměstnavatel pošle 5 704 Kč.

Tabulka 45: Výše pojistného na zdravotní pojištění zaměstnance s nadprůměrnou mzdou 120 000 Kč

	sazba	výpočet	Výše pojistného
Zaměstnavatel	2/3 z 13,5 %	$2 \times (120\,000 \times 0,135) / 3$	10 800 Kč
Zaměstnanec	1/3 z 13,5 %	$(120\,000 \times 0,135) / 3$	5 400 Kč
Celkem	13,5 %		16 200 Kč

Zdroj: VZP, zpracování vlastní

Zaměstnanci s hrubou mzdou 120 000 Kč bude sraženo na zdravotní pojištění 5 400 Kč, zaměstnavatel za něj odvede 10 800 Kč, celkem bude na účet zdravotní pojišťovny odesláno 16 200 Kč.

4.7.2 Zdravotní pojištění OSVČ

OSVČ odvádí pojistné na zdravotní pojištění ve výši 13,5 % ze svého vyměřovacího základu. Vyměřovacím základem u osoby samostatně výdělečně činné je 50 % jejího příjmu ze samostatné činnosti po odpočtu výdajů vynaložených na jeho dosažení, zajištění a udržení. Minimální vyměřovací základ pro rok 2023 je 20 162 Kč.

Tabulka 46: Výše pojistného na zdravotní pojištění OSVČ s příjmem na úrovni minimální mzdy 17 300 Kč

	sazba	výpočet	Výše pojistného
OSVČ	13,5 %	20 162 x 0,135	2 722 Kč
celkem	13,5 %		2 722 Kč

Zdroj: VZP, zpracování vlastní

OSVČ s příjmem na úrovni minimální mzdy odvede na zdravotní pojištění minimální částku pojistného pro rok 2023 ve výši 2 722 Kč.

Tabulka 47: Výše pojistného na zdravotní pojištění OSVČ s příjmem na úrovni průměrné mzdy 42 249 Kč

	sazba	výpočet	Výše pojistného
OSVČ	13,5 %	21 125 x 0,135	2 852 Kč
celkem	13,5 %		2 852 Kč

Zdroj: VZP, zpracování vlastní

Příjem OSVČ na úrovni průměrné mzdy zvedne odvod na zdravotní pojištění na částku 2 852 Kč.

Tabulka 48: Výše pojistného na zdravotní pojištění OSVČ s příjmem na úrovni nadprůměrné mzdy 120 000 Kč

	sazba	výpočet	Výše pojistného
OSVČ	13,5 %	60 000 x 0,135	8 100 Kč
celkem	13,5 %		8 100 Kč

Zdroj: VZP, zpracování vlastní

OSVČ s příjmem na úrovni nadprůměrné mzdy bude odvádět na účet zdravotní pojišťovny částku ve výši 8 100 Kč.

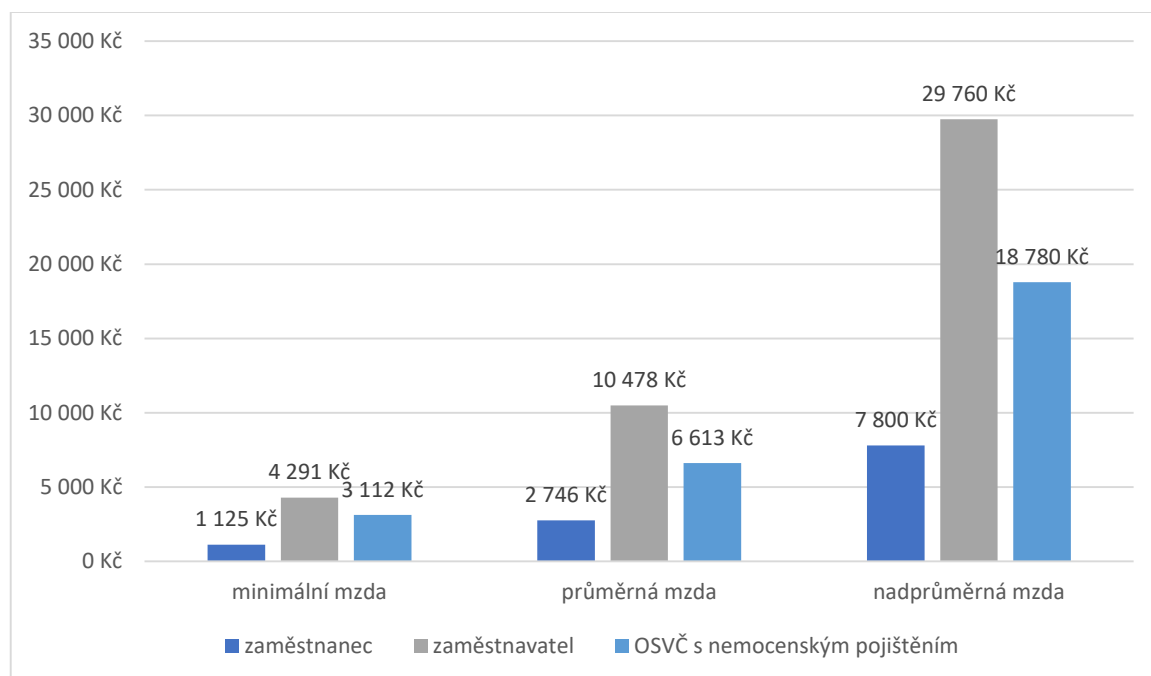
5 Výsledky a zhodnocení

V analytické části byly provedeny výpočty odvodů na sociální a zdravotní pojištění u zaměstnance a OSVČ a výpočty jednotlivých dávek poskytovaných z důchodového a nemocenského pojištění. V této kapitole bude provedeno srovnání výpočtů, pro větší přehlednost budou výpočty zobrazeny pomocí grafů.

5.1 Porovnání výše pojistného na sociální pojištění

U pojistného na sociální pojištění byla porovnána výše odvodů u zaměstnance, zaměstnavatele a OSVČ, která je dobrovolně účastna nemocenské pojištění. Z grafu je patrné, že při minimální, průměrné i nadprůměrné mzdě nejvyšší pojistné, ve výši 29 760 Kč, odvádí zaměstnavatel za svého zaměstnance s příjmem ve výši 120 000 Kč, OSVČ odvede při stejném příjmu částku 18 780 Kč. Nejnižší pojistné odvede zaměstnanec prostřednictvím svého zaměstnavatele.

Graf 1 Porovnání výše pojistného na sociální pojištění

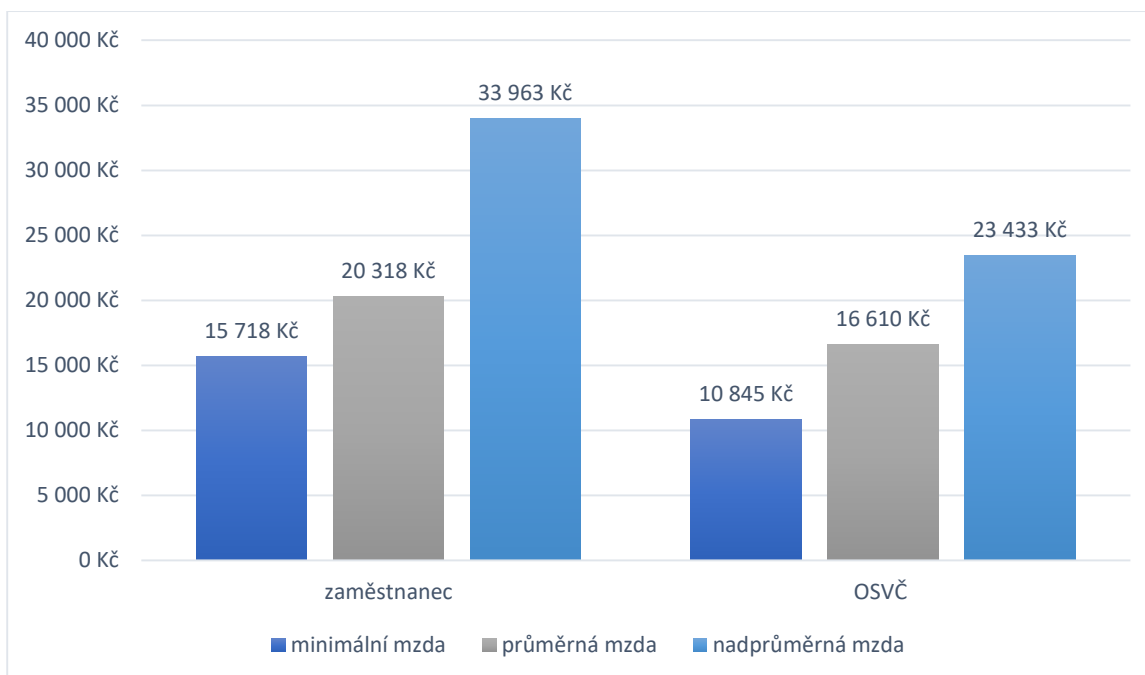

Zdroj: vlastní zpracování

5.2 Porovnání výše starobního důchodů

Pro porovnání výše důchodu byl pro modelový příklad vybrán muž, který odpracoval 45 let a v roce 2023 dovršil 65 let. Zaměstnanec s minimální mzdou odvede na důchodové pojištění 1 125 Kč a bude pobírat starobní důchod ve výši 15 718 Kč, OSVČ s minimálním pojistným odvede na důchodové pojištění částku 2 823 Kč a bude pobírat důchod ve výši 10 845 Kč. Největší rozdíl je u nadprůměrné mzdy, kdy zaměstnanec na důchodové pojištění odvede 7 800 Kč a bude pobírat důchod 33 963 Kč, OSVČ odvede na pojistném téměř dvojnásobek toho co zaměstnanec (16 800 Kč), ale bude pobírat starobní důchod ve výši 23 433 Kč, to je o více jak 10 000 Kč méně než zaměstnanec.

Graf 2 Porovnání výše starobních důchodů

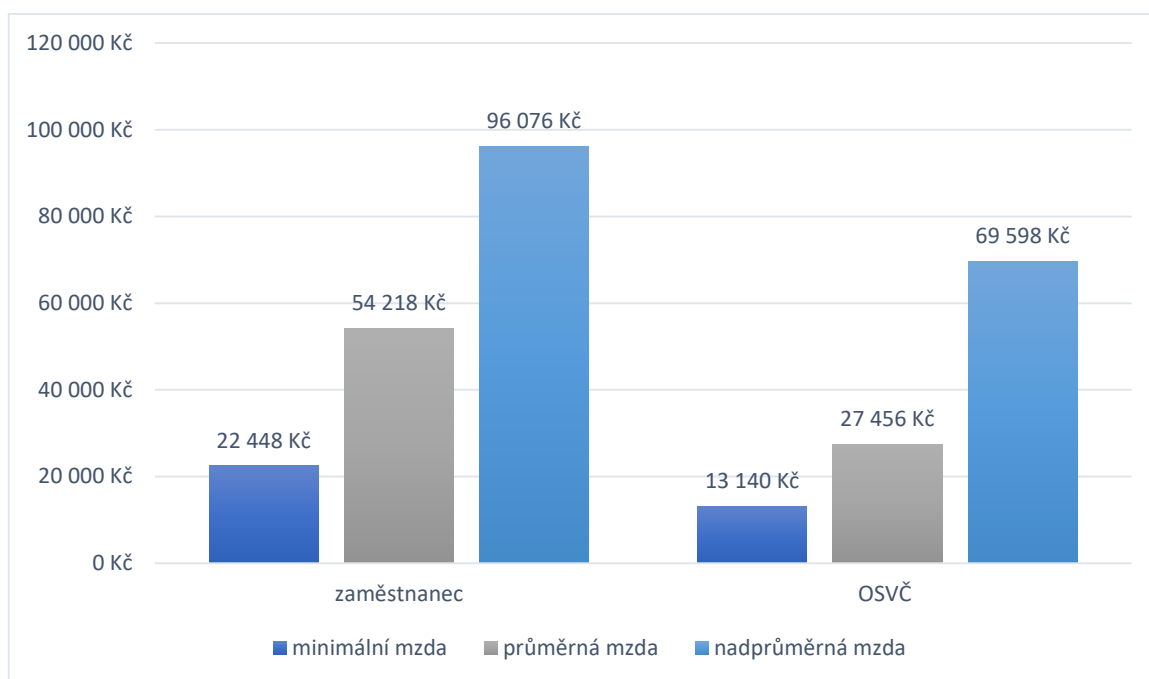

Zdroj: vlastní zpracování

5.3 Porovnání výše nemocenské dávky

Porovnání nemocenské dávky bylo provedeno u dočasné pracovní neschopnosti v délce 80 dní. Zaměstnanec, který pracuje za minimální mzdu a na nemocenské pojištění ze své hrubé mzdy neodvádí nic, nemocenské pojištění za něj platí zaměstnavatel, bude mít při 80denní nemocenské od ČSSZ nárok na nemocenskou dávku ve výši 22 448 Kč. OSVČ, která musí být dobrovolně přihlášena k nemocenskému pojištění, aby měla na dávku nárok, odvede z minimálního vyměřovacího základu na nemocenské pojištění částku ve výši 168 Kč a při 80denní neschopnosti ji bude vyplaceno 13 140 Kč. Při nadprůměrné mzdě, kdy OSVČ odvádí měsíčně 1 260 Kč na nemocenské pojištění je rozdíl v dávce mezi zaměstnancem a OSVČ 26 478 Kč.

Graf 3 Porovnání výše nemocenské dávky

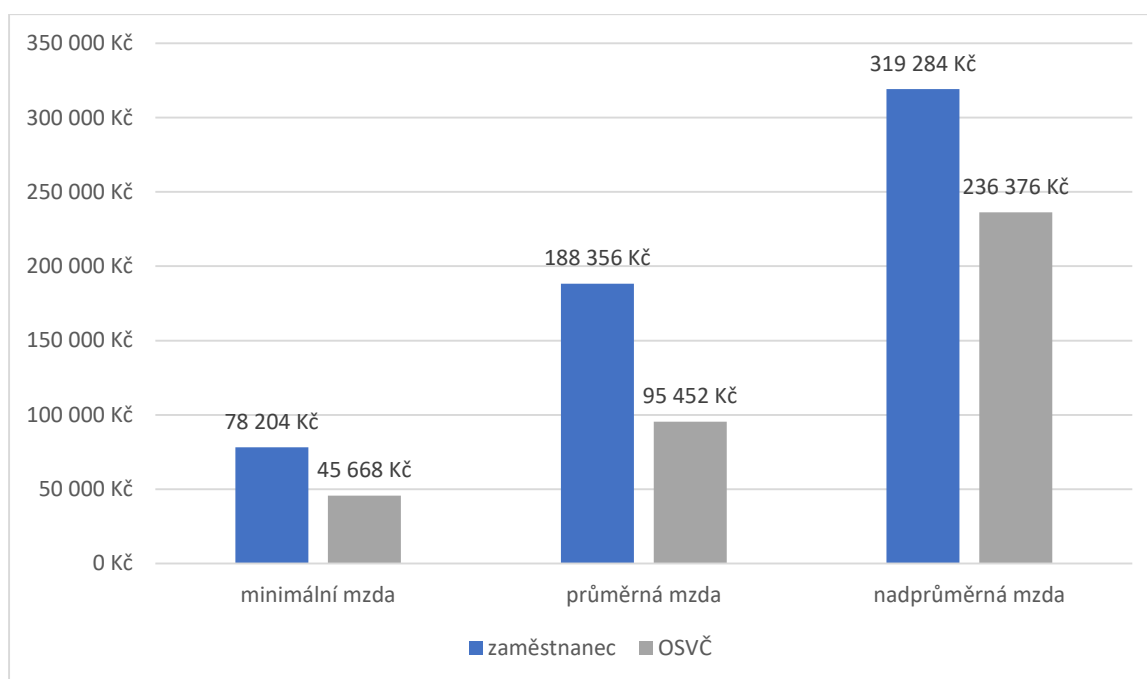

Zdroj: vlastní zpracování

5.4 Porovnání výše peněžité pomoci v mateřství

V porovnání peněžité pomoci v mateřství je největší rozdíl v příjmu dávky mezi zaměstnankyní a OSVČ u průměrné mzdy, kdy OSVČ musí každý měsíc platit nemocenské pojištění ve výši 444 Kč a bude jí vyplaceno za 196 dní mateřské dovolené 95 452 Kč, Zaměstnankyni, která nemocenské pojištění z průměrné mzdy neodvádí, dostane za 196 dní 188 356 Kč, rozdíl dělá 92 904 Kč.

Graf 4 Porovnání výše peněžité pomoci v mateřství

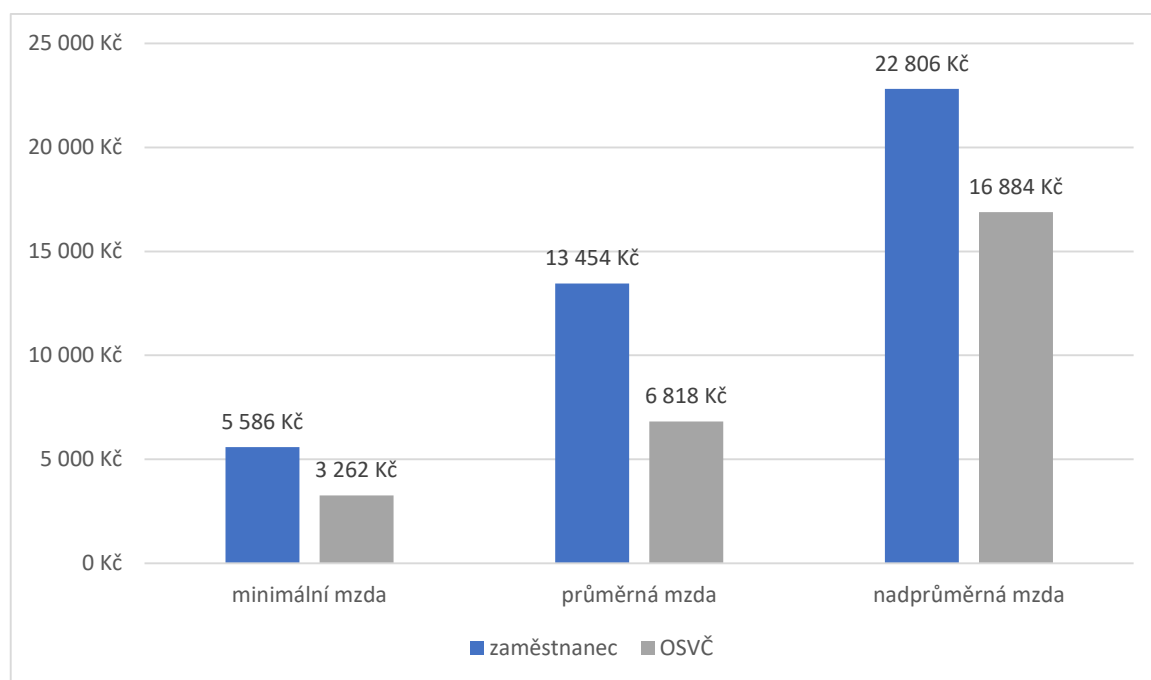

Zdroj: vlastní zpracování

5.5 Porovnání výše otcovské

Muž – zaměstnanec s průměrnou mzdou, který v roce 2023 nastoupil na otcovskou poporodní péči, po dobu 14 dní pobíral otcovskou dávku z nemocenského pojištění ve výši 13 454 Kč. Muž – OSVČ s příjmy ve výši průměrné mzdy na otcovské dávce dostane 6 818 Kč, tedy o 6 636 Kč méně než zaměstnanec.

Graf 5 Porovnání výše otcovské dávky

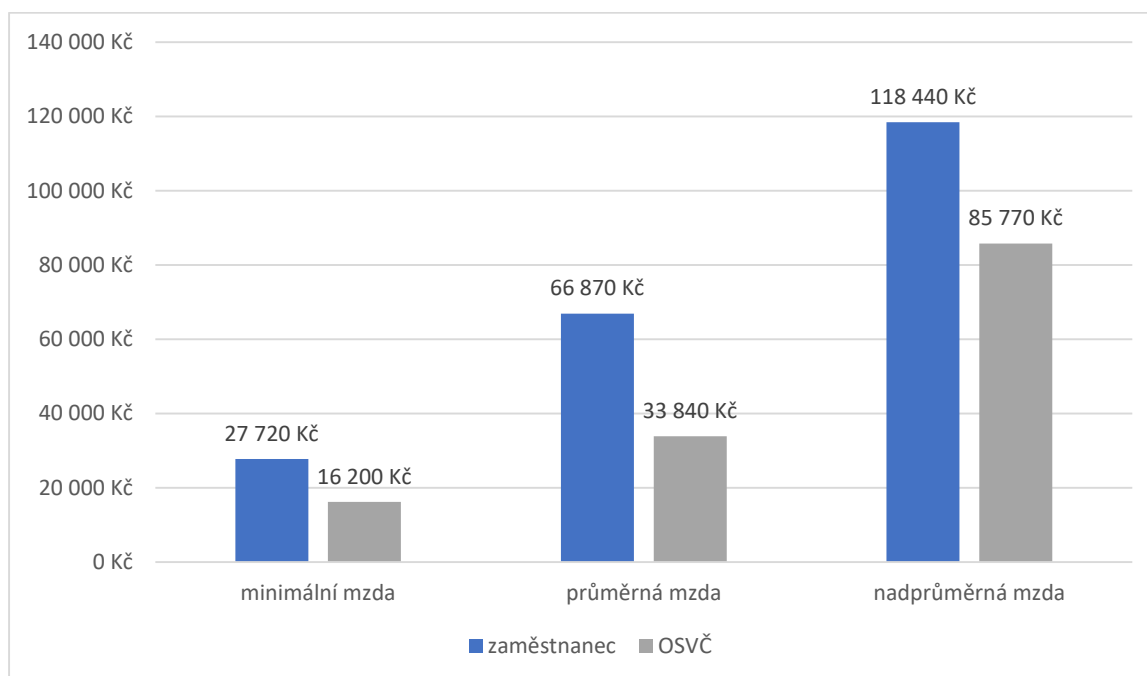

Zdroj: vlastní zpracování

5.6 Porovnání výše dlouhodobého ošetřovného

Modelovým příkladem u dávky dlouhodobého ošetřovného byl muž, který po dobu 90 dní ošetřuje nemocnou dceru. Z grafu je patrné, že největší rozdíl mezi výší dávky u zaměstnance a u OSVČ je u průměrné mzdy, kdy zaměstnanec dostane vyplaceno 66 870 Kč a OSVČ 33 840 Kč, tedy o 33 030 Kč méně. U minimální mzdy není rozdíl tak veliký, zaměstnanci bude vyplaceno 27 200 Kč a OSVČ 16 200 Kč.

Graf 6 Porovnání výše dlouhodobého ošetřovného

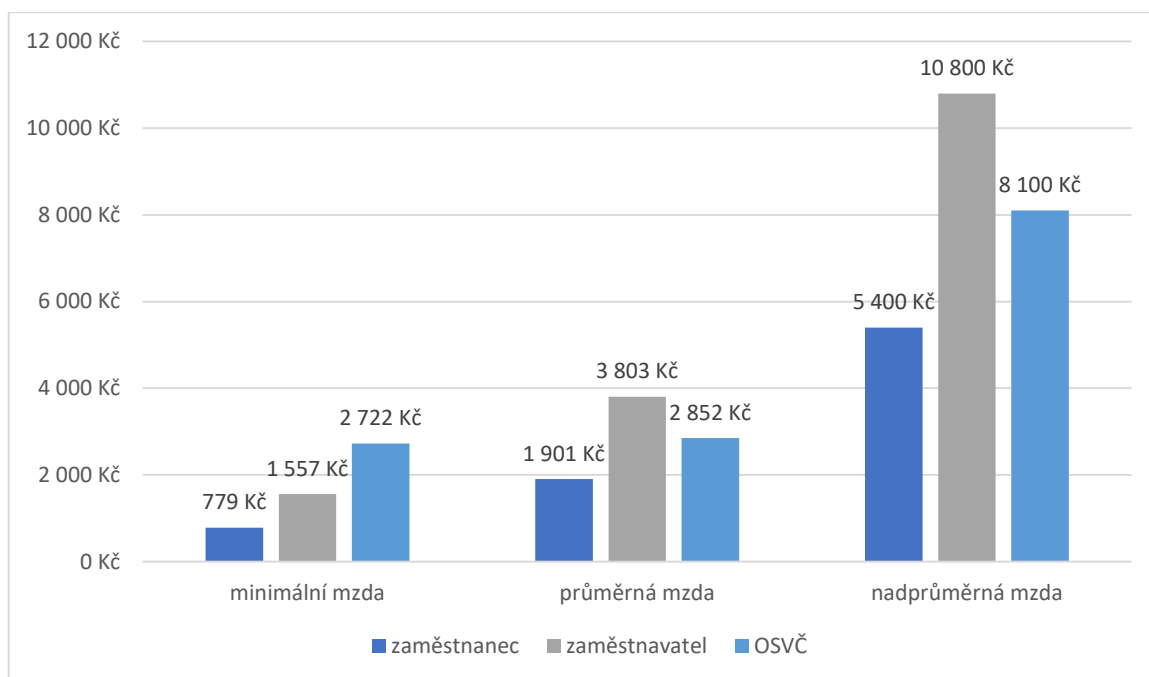

Zdroj: vlastní zpracování

5.7 Porovnání výše zdravotního pojištění

Platby na zdravotní pojištění jsou povinné pro zaměstnance i pro OSVČ. U obou skupin pojištěnců je sazba odvodu stanovena na 13,5 %. Z grafu je patrné, že v případě příjmu ve výši minimální mzdy odvede OSVČ vyšší odvod na zdravotní pojištění než zaměstnavatel za svého zaměstnance, důvodem je, že OSVČ musí odvést minimální pojistné, které je ve výši 2 722 Kč. U průměrné i nadprůměrné mzdy již největší odvod zaplatí zaměstnavatel, který odvede 2/3 z 13,5 %. Nejnižší odvody odvede ze své hrubé mzdy zaměstnanec, kterému je sražena 1/3 z 13,5 %.

Graf 7 Porovnání výše zdravotního pojištění

Zdroj: vlastní zpracování

6 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo na základě analýzy sociálního a zdravotního pojištění vyhodnotit specifika pojištění u zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných z hlediska odvodů pojistného a výplaty dávek nemocenského a důchodového pojištění, zjistit rozdíly obou skupin a posoudit, kdo má lepší podmínky. Na základě teoretických východisek vycházejících z platné legislativy pro rok 2023 byly v analytické části namodelovány vzorové příklady, ve kterých byl zaměstnanec a OSVČ porovnávány pro tři různé příjmové skupiny. Byly použity příjmy ve výši minimální mzdy pro rok 2023 17 300 Kč, ve výši průměrné mzdy za 1. polovinu roku 2023 42 249 Kč a nadprůměrnou mzdou ve výši 120 000 Kč. U OSVČ byla výše této mzdy použita pro výpočet vyměřovacího základu ve výši 50 % z příslušné mzdy.

Na základě provedené analýzy bylo zjištěno, že nejvyšší odvody na sociální pojištění platí zaměstnavatel za svého zaměstnance, který při průměrné mzdě ve výši 42 249 Kč odvede 24,8 % z částky, tedy 10 478 Kč, zaměstnanec odvede „pouze“ 6,5 % tedy částku 2 746 Kč. OSVČ s dobrovolnou účastí na nemocenském pojištění při příjmech ve výši průměrné mzdy a vyměřovacím základě 21 125 Kč odvede na účet sociální pojišťovny 6 613 Kč. Odvody na zdravotní pojištění u minimální mzdy zaplatí největší OSVČ, která musí odvést minimální zdravotní pojištění ve výši 2 722 Kč. U průměrné a nadprůměrné mzdy odvádí nejvyšší částku opět zaměstnavatel za svého zaměstnance.

Nemocenské pojištění za zaměstnance je hrazeno pouze zaměstnavatelem, a to ve výši 2,1 % z hrubé mzdy, OSVČ se k nemocenskému pojištění hlásí dobrovolně a platí také 2,1 %, ale z vyměřovacího základu. Zaměstnanec má nárok na šest dávek z nemocenského pojištění, OSVČ má ze zákona nárok pouze na dávky čtyři, nemá nárok na krátkodobé ošetřovné a vyrovnávací příspěvek v mateřství. Zaměstnanec v případě dočasné pracovní neschopnosti, kterou ČSSZ vyplácí až od 15. dne, má nárok na náhradu mzdy od zaměstnavatele. OSVČ je po dobu prvních 14 dní nemoci bez finančních prostředků. Zaměstnanec je účasten nemocenského pojištění hned od prvního dne, kdy nastoupí do zaměstnání, OSVČ musí být účastna nemocenského pojištění alespoň tři měsíce před nástupem na nemocenskou.

Na základě provedených výpočtů a srovnáním vyplácených dávek zaměstnanci a OSVČ je patrné znevýhodnění OSVČ, vyšší dávky z nemocenského pojištění pobírá vždy zaměstnanec. Z pohledu důchodového pojištění, z kterého je vyplácen starobní důchod, je situace stejná. Zaměstnanec má důchod u všech tří příjmových skupin vždy vyšší.

Pro nastavení optimálnějších podmínek by měl stát zvážit především povinné nemocenské pojištění pro OSVČ, a zároveň sjednotit podmínky výplaty dávek z nemocenského pojištění, tak aby i osoby samostatně výdělečně činné měly v případě dočasné pracovní neschopnosti nárok na nemocenské v prvních 14 dnech nebo při krátkodobém ošetřovném, aby mohly zůstat doma a věnovat se nemocnému dítěti.

Výše pojistného na sociální pojištění u OSVČ se vypočítává z vyměřovacího základu. Vyměřovací základ OSVČ činí nejméně 50 % z rozdílu mezi příjmy ze samostatné výdělečné činnosti a výdaji vynaloženými na jejich dosažení. OSVČ si musí sama zvážit, co je pro ni výhodnější, zda spoléhat na výplatu důchodu od státu a zvednout si vyměřovací základ pro jeho výpočet, ale tím bude odvádět i vyšší částky na zálohách na sociální pojištění, nebo zda bude výhodnější ponechat vyměřovací základ pouze na 50 % z příjmů a ušetřené peníze spořit na důchod jiným způsobem.

7 Seznam použitých zdrojů

Monografické publikace:

ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. Nakladatelství ANAG, 2022. 176 s. ISBN 978-80-7554-360-8

GREGOROVÁ, Zdeňka, Milan GALVAS, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ a Jitka ČERNÁ. *Právo sociálního zabezpečení České republiky a Evropské unie*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. ISBN isbn978-80-210-8842-9

HŮRKA, Petr, Jana KOMENDOVÁ, Jaroslav STRÁNSKÝ, Michal SMEJKAL, Jakub HALÍŘ, Vojtěch KADLUBIEC a Petr MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-912-6.

KOLDINSKÁ, Kristina a LANG, Roman. *Social Security Law in the Czech Republic*. Kluwer Law International BV, 2019. 192 s. ISBN 978-94-035-1901-2

MEULEN, Ruud, ARTS, Wil, and MUFFELS, Ruud. *Solidarity in Health and Social Care in Europe*. Berlin: Springer-Science + Business Media, B.V., 2013. 506 s. ISBN 978-90-481-5887-4.

ŠTANGOVÁ, Věra, LANG, Roman, *Právo sociálního zabezpečení v bodech s příklady*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-856-3

TOMEŠ, Igor. *Právo sociálního zabezpečení*. 2. vyd. Praha: Všehrad, 1998. ISBN 80-85305-39-9

VYBÍHAL, Václav a PŘIB, Jan. *Mzdové účetnictví 2023: praktický průvodce*. Praha: Grada, 2023. ISBN 978-80-271-3982-8

ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady 2023*. Olomouc: ANAG, 2023. ISBN 978-80-7554-385-1.

Právní předpisy:

ČESKO: Zákon č. 155/1995 Sb., zákon o důchodovém pojištění

ČESKO: Zákon č. 187/2006 Sb., zákon o nemocenském pojištění

ČESKO: Zákon č. 48/1997 Sb., zákon o veřejném zdravotním pojištění

ČESKO: Zákon č. 589/1992 Sb., zákon o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti

Internetové zdroje:

Česká správa sociálního zabezpečení. *Podrobné informace o nemocenském*. [online]. [cit. 2023-10-15]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/podrobne-informace-o-nemocenskem>

Česká správa sociálního zabezpečení. *Vdovský vdovecký důchod*. [online]. [cit. 2023-08-25]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/vdovsky-vdovecky-duchod>

Česká správa sociálního zabezpečení. *Obecné informace*. [online]. [cit. 2023-07-06]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/platba-pojistneho-obecne-informace>

Česká správa sociálního zabezpečení. *Sleva na pojistném*. [online]. [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/slevy-na-pojistnem>

Česká správa sociálního zabezpečení. *Sirotčí důchod*. [online]. [cit. 2023-08-25]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/sirotci-duchod>

Česká správa sociálního zabezpečení. *Pozůstalostní důchod*. [online]. [cit. 2023-08-25]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/pozustalostni-duchody-podrobne>

Česká správa sociálního zabezpečení. *Starobní důchod*. [online]. [cit. 2023-08-03].
Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/starobni-duchod>

Česká správa sociálního zabezpečení. *Invalidní důchod*. [online]. [cit. 2023-08-25].
Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/invalidni-duchod>

Česká správa sociálního zabezpečení. *Výpočet pojistného*. [online]. [cit. 2023-07-07].
Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/vypocet-pojistneho>

Česká správa sociálního zabezpečení. *Stanovení výše pojistného*. [online]. [cit. 2023-07-07].
Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/osvc-duchodove-pojisteni-stanoveni-vyse-pojistneho>

Česká správa sociálního zabezpečení. *O jaké nemocenské pojištění se zajímáte?*. [online].
[cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/osetrovne>

Česká správa sociálního zabezpečení. *O jaké nemocenské pojištění se zajímáte?*. [online]. [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/vyrovnavaci-prispevek-v-tehotenstvi-a-materstvi>

Česká správa sociálního zabezpečení. *O jaké nemocenské pojištění se zajímáte?*. [online].
[cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/otcovska>

Česká správa sociálního zabezpečení. *O jaké nemocenské pojištění se zajímáte?*. [online].
[cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/dlouhodobě-osetrovne>

MINISTERSTVO FINANCÍ. K paušální dani se nově přihlásíte i s příjmy do 2 milionů, oznámení podáte na finančním úřadě, poštou i elektronicky do 10. ledna. [online]. [cit. 2023-07-07]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2023/k-pausalni-dani-se-nove-prihlasite-i-s-p-49902>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Nemocenské pojištění v roce 2023*. [online]. [cit. 2023-8-28]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/nemocenske-pojisteni>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Sociální pojištění v roce 2023*. [online]. [cit. 2023-07-07]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/socialni-pojisteni>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Výpočet dávek nemocenského pojištění*. [online]. [cit. 2023-12-1]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/web/cz/nemocenske-pojisteni#vypocet_davek_nemocenskeho_pojisteni

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Zdravotní pojišťovny*. [online]. [cit. 2023-11-9]. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/zdravotni-pojistovny-2>

Všeobecná zdravotní pojišťovna. *2.4. Plátce pojistného - zaměstnavatel*. [online]. [cit. 2023-12-11]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/platci/informace/povinnosti-platcu-metodika/2-4-platce-pojistneho-zamestnavatel>

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam obrázků

Obrázek 1 Subsystémy sociálního pojištění.....	16
--	----

8.2 Seznam tabulek

Tabulka 1: Druhy důchodů	18
Tabulka 2: Stupně invalidity	20
Tabulka 3: Procentní sazba výpočtového základu za každý celý kalendářní rok doby pojištění.....	21
Tabulka 4: Přehled sazby pojistného z vyměřovacího základu	25
Tabulka 5: Výše měsíční zálohy na paušální daň	26
Tabulka 6: Procentní sazby pro dávky z nemocenského pojištění.....	35
Tabulka 7: Výše pojistného na sociální pojištění zaměstnance s minimální mzdou 17 300 Kč.....	39
Tabulka 8: Výše pojistného na sociální pojištění zaměstnance s průměrnou mzdou 42 249 Kč.....	39
Tabulka 9: Výše pojistného na sociální pojištění zaměstnance s nadprůměrnou mzdou 120 000 Kč.....	40
Tabulka 10: Výše pojistného na sociální pojištění OSVČ s příjmem na úrovni minimální mzdy 17 300 Kč.....	40
Tabulka 11: Výše pojistného na sociální pojištění OSVČ s příjmem na úrovni průměrné mzdy 42 249 Kč.....	41
Tabulka 12: Výše pojistného na sociální pojištění OSVČ s příjmem na úrovni nadprůměrné mzdy 120 000 Kč.....	41
Tabulka 13: Výše starobního důchodu pro zaměstnance s minimální mzdou 17 300 Kč...42	
Tabulka 14: Výše starobního důchodu pro zaměstnance s průměrnou mzdou 42 249 Kč..42	
Tabulka 15: Výše starobního důchodu pro zaměstnance s nadprůměrnou mzdou 120 000 Kč.....	43
Tabulka 16: Výše starobního důchodu pro OSVČ s příjmem na úrovni minimální mzdy 17 300 Kč.....	43
Tabulka 17: Výše starobního důchodu pro OSVČ s příjmem na úrovni průměrné mzdy 42 249 Kč.....	44
Tabulka 18: Výše starobního důchodu pro OSVČ s příjmem na úrovni nadprůměrné mzdy 120 000 Kč.....	44
Tabulka 19: Výše nemocenského pro zaměstnance s minimální mzdou 17 300 Kč.....	45
Tabulka 20: Výše nemocenského pro zaměstnance s průměrnou mzdou 42 249 Kč.....	45
Tabulka 21: Výše nemocenského pro zaměstnance s nadprůměrnou mzdou 120 000 Kč..46	
Tabulka 22: Výše nemocenského pro OSVČ s příjmem na úrovni minimální mzdy 17 300 Kč.....	47
Tabulka 23: Výše nemocenského pro OSVČ s příjmem na úrovni průměrné mzdy 42 249 Kč.....	47
Tabulka 24: : Výše nemocenského pro OSVČ s příjmem na úrovni nadprůměrné mzdy 120 000 Kč.....	48

Tabulka 25: Výše peněžité pomoci v mateřství pro zaměstnankyni s minimální mzdou 17 300 Kč.....	49
Tabulka 26: Výše peněžité pomoci v mateřství pro zaměstnankyni s průměrnou mzdou 42 249 Kč.....	49
Tabulka 27: Výše peněžité pomoci v mateřství pro zaměstnankyni s průměrnou mzdou 120 000 Kč.....	50
Tabulka 28: Výše peněžité pomoci v mateřství pro OSVČ s příjmy na úrovni minimální mzdy 17 300 Kč.....	50
Tabulka 29: Výše peněžité pomoci v mateřství pro OSVČ s příjmy na úrovni průměrné mzdy 42 249 Kč.....	51
Tabulka 30: Výše peněžité pomoci v mateřství pro OSVČ s příjmy na úrovni nadprůměrné mzdy 120 000 Kč.....	51
Tabulka 34: Výše otcovské poporodní péče zaměstnance s minimální mzdou 17 300 Kč.....	52
Tabulka 35: Výše otcovské poporodní péče zaměstnance s průměrnou mzdou 42 249 Kč.....	52
Tabulka 36: Výše otcovské poporodní péče zaměstnance s nadprůměrnou mzdou 120 000 Kč.....	53
Tabulka 37: Výše otcovské poporodní péče OSVČ s příjmy na úrovni minimální mzdy 17 300 Kč.....	53
Tabulka 38: Výše otcovské poporodní péče OSVČ s příjmy na úrovni průměrné mzdy 42 249 Kč.....	54
Tabulka 39: Výše otcovské poporodní péče OSVČ s příjmy na úrovni nadprůměrné mzdy 120 000 Kč.....	54
Tabulka 40: Výše dlouhodobého ošetřovného pro zaměstnance s minimální mzdou 17 300 Kč.....	55
Tabulka 41: Výše dlouhodobého ošetřovného pro zaměstnance s průměrnou mzdou 42 249 Kč.....	55
Tabulka 42: Výše dlouhodobého ošetřovného pro zaměstnance s nadprůměrnou mzdou 120 000 Kč.....	56
Tabulka 43: Výše dlouhodobého ošetřovného pro OSVČ s příjmem ve výši minimální mzdy 17 300 Kč.....	56
Tabulka 44: Výše dlouhodobého ošetřovného pro OSVČ s příjmem ve výši průměrné mzdy 42 249 Kč.....	57
Tabulka 45: Výše dlouhodobého ošetřovného pro OSVČ s příjmem ve výši nadprůměrné mzdy 120 000 Kč.....	57
Tabulka 46: Výše pojistného na zdravotní pojištění zaměstnance s minimální mzdou 17 300 Kč.....	58
Tabulka 47: Výše pojistného na zdravotní pojištění zaměstnance s průměrnou mzdou 42 249 Kč.....	58
Tabulka 48: Výše pojistného na zdravotní pojištění zaměstnance s nadprůměrnou mzdou 120 000 Kč.....	58
Tabulka 49: Výše pojistného na zdravotní pojištění OSVČ s příjmem na úrovni minimální mzdy 17 300 Kč.....	59
Tabulka 50: Výše pojistného na zdravotní pojištění OSVČ s příjmem na úrovni průměrné mzdy 42 249 Kč.....	59
Tabulka 51: Výše pojistného na zdravotní pojištění OSVČ s příjmem na úrovni nadprůměrné mzdy 120 000 Kč.....	60

8.3 Seznam grafů

Graf 1 Porovnání výše pojistného na sociální pojištění	61
Graf 2 Porovnání výše starobních důchodů	62
Graf 3 Porovnání výše nemocenské dávky	63
Graf 4 Porovnání výše peněžité pomoci v mateřství	64
Graf 6 Porovnání výše otcovské dávky.....	65
Graf 7 Porovnání výše dlouhodobého ošetřovného	66
Graf 8 Porovnání výše zdravotního pojištění.....	67